

Considerații teologice cu privire deciziile neortodoxe ale sinodului din Creta

1. Aspecte canonice legate de organizarea sinodului din Creta

Încă din primele decenii ale secolului XX s-a discutat intens despre convocarea unui sinod al Bisericii Ortodoxe, care să ia decizii în legătură cu multe chestiuni care necesitau lămurire, mai ales că trecuse destul de mult timp de la convocarea ultimului sinod ecumenic și chiar și de la convocarea ultimului mare sinod panortodox (considerat a fi cel de la Iași din 1642). Primele propuneri de convocare a unui asemenea sinod au vizat convocarea unui sinod ecumenic.

- Ce fel de sinod a fost “Sfântul și Marele Sinod”?

Prima încercare de convocare a unui sinod ecumenic a avut loc în 1924, când Bisericele nealinate politici de schimbare a calendarului au considerat că *numai un sinod ecumenic poate avea competența să hotărască într-o problemă atât de importantă*[1]. Cum convocarea unui sinod în acea perioadă s-a dovedit a fi irealistă, s-a optat pentru organizarea unor întâlniri pregătitoare, în scopul pregătirii unui Presinod, care să premerge sinodului ecumenic propriu-zis. În anul 1927 Patriarhul Ecumenic Vasile al III-lea trimitea o scrisoare de răspuns (la lista de teme pentru sinodul ecumenic) Bisericii Ortodoxe Române, în care propunea o conferință pregătitoare înainte de convocarea Sinodului Ecumenic.

În anul 1930 s-a întrunit la Vatoped o Comisie Interortodoxă pregătitoare a Presinodului, care, la rândul său, urma să premerge marelui Sinod Ecumenic. Pentru prima oară, la Vatoped, s-a discutat oportunitatea constituirii unui “sinod permanent” al Bisericilor Ortodoxe, coordonat de către Patriarhia Ecumenică. Nu s-a luat nicio decizie în acest sens. Comisia de la Vatoped a vorbit pentru prima

dată de “biserici heterodoxe”[2], împărțindu-le în Biserici heterodoxe prietene și Biserici heterodoxe cu atitudine prozelită în rândul ortodocșilor. *Criteriul nu a fost unul eclesiologic, ci unul legat de interese misionare* (pe anglicani și pe vechii catolici sperau că îi vor aduce la unire cu Biserica Ortodoxă, pe ceilalți sperau că îi vor determina să renunțe la prozelitism).

La această conferință s-a stabilit un lucru foarte important pentru înțelegerea naturii hotărârilor date de sinodul din Creta: *nici conferința pregătitoare, nici presinodul nu pot lua decizii obligatorii, ci numai sinodul ecumenic*[3]. Presinodul a fost convocat pentru anul 1932, la Vatoped, dar a fost amânat datorită opoziției unor Biserici locale.

Problema convocării unui sinod ecumenic a fost discutată și de către primul Congres al Facultăților de Teologie Ortodoxă, ținut în 1936. Profesorul grec Alivisatos a considerat atunci că, pornind de la forma în care s-au convocat sinoadele ecumenice, convocarea unui sinod ecumenic în secolul XX, când puritatea învățaturii dogmatice nu este amenințată de nimeni, ar fi inoportună și chiar periculoasă. El a arătat că un sinod ecumenic nu se poate convoca în lipsa a două treimi din creștinătate (romano-catolicismul și protestantismul) și nici nu le poate invita să participe la sinod până când *nu se clarifică dacă acestea sunt schismatice și eretice sau sunt creștine*. Din viziunea sa despre Biserica una, se poate trage concluzia că acest profesor considera încă de pe atunci romano-catolicismul și protestantismul “părți ale Bisericii lui Dumnezeu”.

Profesorul bulgar Zankov a propus *întrunirea unui sinod panortodox*, în locul unui sinod “cu adevărat catolic, adică al Bisericii de pretutindeni” (aceeași concepție despre Biserică ce îi include pe protestanți și romano-catolici). Din aceleași motive, un profesor de teologie din Belgrad a recomandat întrunirea unui sinod panortodox.

Pentru că este pentru prima dată când se pune problema unui sinod panortodox, trebuie să precizăm că, potrivit dreptului canonic, “prima sarcină a unui sinod panortodox ar fi aceea de a pregăti în mod practic întrunirea unui sinod ecumenic, lămurind problemele care se pun în legătură cu astfel de sinod și stabilind nomenclatura acelor chestiuni. În cazul în care nu se întrunesc condițiile convocării unui sinod ecumenic, sinodul panortodox poate lua unele hotărâri dogmatice și canonice pe teme importante de credință.”[4].

Profesorul român Valerian Şesan, vorbind despre sinodul ecumenic, lansa ideea ca la acest sinod să fie chemați toți creștinii botezați, inclusiv catolicii și protestanții, ceea ce întărea ideea că participanții la aceste conferințe aveau o viziune ecumenistă despre Biserică, considerând Ortodoxia incapabilă să întrunească singură un sinod ecumenic.

La acest congres al profesorilor de teologie s-a *desprins ideea ca înaintea unui sinod ecumenic să se întrunească un sinod panortodox*. Congresul a lăsat să se înțeleagă că hotărârile importante nu pot fi luate decât de un sinod ecumenic, însă viziunea despre sinodul ecumenic era una ecumenistă, chiar dacă Bisericele Ortodoxe nu erau încă participante la Mișcarea Ecumenică. De aceea, mai întâi trebuia clarificată relația dintre Biserica Ortodoxă și celelalte "Biserici creștine".

La Conferința Ortodoxă de la Moscova din 1948 romano-catolicismul a fost acuzat de călcarea curăției învățăturii ortodoxe, de introducerea unor dogme noi, de prozelitism etc. De asemenea, cu această ocazie, s-a decis neparticiparea ortodoxă la proaspăt înființatul Consiliu Mondial al Bisericilor, decizie care a fost schimbată ulterior.

În 1951, Patriarhia Ecumenică a trimis o scrisoare întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe în care propunea convocarea unui sinod ecumenic. În răspunsul său, patriarhul român a nuanțat terminologia, vorbind despre un sinod ecumenic sau panortodox.

În 1961 s-a desfășurat prima Conferință Panortodoxă la Rodos. Scopul acelei conferințe a fost aprobarea unui catalog de teme pe care viitorul prosinod panortodox le va discuta *prezentându-le spre soluționare sinodului ecumenic*[5]. Cu acea ocazie, Conferința Panortodoxă a fost instituționalizată ca formă de cooperare interortodoxă.

În anul 1968 s-a desfășurat la Chambésy a patra Conferință Panortodoxă, la care s-a discutat problema convocării unui sinod panortodox care să dea răspuns temelor înscrise în catalogul primei conferințe de la Rodos. La această conferință *s-a decis să se renunțe la organizarea unui prosinod*. Acesta urma a fi înlocuit de o serie de conferințe panortodoxe presinodale, care aveau scopul de a propune "Sfântului și Marelui Sinod" temele de abordat. Tot acum s-au pus bazele terminologiei legate de acest sinod.

La Conferința Panortodoxă presinodală din 1976 s-a decis ca *sinodul să nu discute*

probleme dogmatice sau teoretice, deoarece nu se simțea nevoia unor clarificări dogmatice. Cu acest prilej s-a decis ca sinodul să se numească “Sfântul și Marele Sinod”, nu “sinodul panortodox”, nici “sinodul ecumenic”, urmând ca “*consensul credincioșilor în procesul de receptare a sinodului să stabilească dacă a fost panortodox sau ecumenic*”[6]. Un rol aparte este acordat receptării sinodului de către pliroma, cea care va stabili și ce fel de sinod a fost, dacă a fost vreun sinod.

Concluzionând cele expuse până acum, se poate spune că:

1. A existat un consens cu privire la faptul că problemele mari ale Bisericii nu pot fi decât de competența unui sinod ecumenic.
2. Ideea întrunirii unui sinod ecumenic a fost abandonată, datorită viziunii ecumeniste potrivit căreia un sinod ecumenic nu poate fi întrunit fără participarea a “două treimi” din creștinătate, ceea ce includea în Biserica una toate „ramurile creștinismului”.
3. În locul sinodului ecumenic s-a decis întrunirea unui sinod panortodox, ale cărui decizii să fie nedogmatice, care să nu schimbe sfintele canoane și să dezbată o serie de teme de actualitate[7];
4. S-a decis numirea sinodului ca “Sfântul și Marele Sinod”, denumire împrumutată de la sinodul I ecumenic.
5. S-a acceptat că *pliroma Bisericii va fi cea care va decide ce fel de sinod a fost, în funcție de deciziile pe care acesta le va lua.*
6. Pe tot parcursul discuțiilor și pregătirilor pentru întrunirea acestui sinod s-a desprins ideea că organizatorii săi considerau confesiunile neortodoxe ca fiind “Biserici” și chiar parte a Bisericii celei una.
7. Recunoașterea ereticilor și schismaticilor ca fiind “Biserici și confesiuni heterodoxe” a șocat opinia publică ortodoxă pentru că s-a făcut în cadrul unui sinod al Bisericii Ortodoxe, însă în cercurile teologice superioare ale Bisericii Ortodoxe această idee există de decenii, motivată mai mult de considerente diplomatice decât dogmatice.

În baza celor afirmate și decise pe parcursul a decenii de pregătire, Sinodul din Creta a fost proiectat a fi unul panortodox[8], însă denumirea pe care și-a asumat-o, „sfântul și marele sinod”, este similară celei date primului sinod ecumenic, de

la Niceea, din 312. Astfel, canonul 14 al Sinodului I numește acel sinod “sfântul și marele sinod”: “Pentru cei ce se catehiesc și au căzut, au socotit Sfântul și marele Sinod, ca...”; denumirea există și în canonul 17: “...au îndreptat Sfântul și marele Sinod...”; în canonul 18: “Au venit la Sfântul și marele Sinod știință...”; canonul 1 al sinodului local din Antiohia spune: “Toți care îndrăznesc a dezlega hotărârea Sfântului și marelui Sinod, cel adunat la Niceea...”[9].

Vorbind despre propunerile de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX de a convoca un sinod ecumenic, teologul român Liviu Stan scrie într-un studiu al său: “Dacă formula aceasta «Sfântul și Marele Sinod», este adoptată în sensul în care a folosit-o Sinodul I Ecumenic, ea este bună și binevenită. Dacă însă ea a fost adoptată din socotința că Ortodoxia n-ar mai putea întruni singură un Sinod Ecumenic, așa cum s-au exprimat și o seamă de participanți direcți, sau prin delegați, la primul Congres al profesorilor de teologie, întrunit la Atena în 1936, iar alții chiar mai târziu, atunci formula nu este bună, este greșită și trebuie socotită ca neortodoxă”[10].

Cu alte cuvinte, profesorul Stan ne spune că *dacă organizatorii sinodului consideră Biserica Ortodoxă ca unica Biserică, deplină în har și cu o unitate deplină, capabilă să reprezinte și să fie singură lumea creștină*, atunci decizia de a denumi acest sinod cu numele primului sinod ecumenic este corectă. Dacă însă organizatorii *consideră că Biserica Ortodoxă este doar o bucată din Biserica lui Hristos și nu poate convoca un sinod ecumenic fără participarea celorlalte bucăți ale Bisericii*, atunci decizia de a numi sinodul ca “mare și sfânt” este neortodoxă, pentru că *viziunea eclesiologică este falsă*. Prin aceste cuvinte, teologul român invalidează *avant la lettre* sinodul care s-a ținut în Creta.

1.2. Nevalabilitatea hotărârilor dogmatice și canonice neortodoxe

Pentru a înțelege cerințele de la un asemenea sinod, este important să vedem însușirile sinoadelor ecumenice[11] referitoare la păstrarea curăției credinței, obligatorii și pentru sinoadele panortodoxe și pentru sinoadele de orice fel:

1. Trebuie să se discute o problemă de credință și să se aștearnă hotărâri și hotărâri dogmatice.

2. *Toate dogmele și canoanele trebuie să fie ortodoxe, binecinstitoare și unite cu dumnezeieștile Scripturi sau cu Sinoadele Ecumenice de mai înainte.*
3. Sinodul ecumenic trebuie să beneficieze de conglăsuirea tuturor episcopilor Bisericii, adică deciziile sale să fie primite de către toți, fie prin prezența directă la sinod, fie prin prezența prin locțiitor, fie prin scrisoare trimisă.

Din această prezentare rezultă că:

1. Dacă la un sinod al întregii Biserici nu se discută probleme de credință și nu se stabilește un hotar dogmatic între învățătura ortodoxă referitoare la problema discutată și opiniile eretice, atunci *nu se poate vorbi despre un sinod*, ci mai mult despre o conferință lărgită, un congres interortodox cu reprezentare la vârf etc.[12] Din acest motiv au existat Părinți ai Bisericii, printre care Părintele Sfânt Iustin Popovici, care au spus că nu e necesară convocarea în această epocă a unui sinod ecumenic, deoarece nu există o temă dogmatică de discutat, care să motiveze această adunare. Sfântul sârb se teme și de componența unui asemenea sinod, spunând că acesta e cel mai nepotrivit moment pentru a-l convoca (probabil tocmai datorită poziției conducătorilor Bisericii față de celelalte confesiuni creștine). Sinodul din Creta nu a avut niciun motiv să fie întrunit, nu a avut o temă dogmatică în program, pe care să o elicideze, iar tema dogmatică a eclesiologiei mai mult a încurcat-o decât a clarificat-o, desființând hotarul dogmatic stabilit de sinoadele ecumenice, de sinodul al II-lea în primul rând, între Biserica cea una și secte și erezii. Dacă tot s-a întrunit, *sinodul avea obligația să condamne toate ereziile apărute de la ultimul sinod al întregii Biserici*, fie că e vorba de erezii strict teologice (începând cu papismul și până la cele mai noi devieri de la credința creștină), fie că e vorba de erezii de extracție mundană, dar care încearcă să denatureze doctrina creștină (iluminismul și toate ideologiile pe care le-a generat, materialismul, ateismul, darwinismul etc.).
2. Dacă nu sunt *toate* dogmele și canoanele adoptate ortodoxe, binecinstitoare și unite cu Scripturile și cu Sinoadele Ecumenice anterioare, *nu se poate vorbi despre un sinod ortodox de niciun fel*. Canonul 8 al Sinodului al III-lea Ecumenic statuează că *orice hotărâre*

sinodală care contravine sinoadelor ecumenice este lipsită de orice valabilitate. Eclesiologia de la sinodul din Creta contravine hotărârii dogmatice a sinodului al II-lea ecumenic, care mărturisește credința “în una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”, sinodul cretan acreditând ideea că în afara Bisericii Ortodoxe ar mai exista și alte forme de Biserică. De asemenea, contravine hotărârilor dogmatice și canoanelor sinoadelor ecumenice care condamnă ereziile pnevmatomahe (pe care le continuă catolicismul, vezi *infra*) și iconoclaste (pe care le reînviază protestantismul). Prin urmare, acel document nu poate avea nicio putere asupra Bisericii.

3. Dacă hotărârile sinodului nu sunt primite de către toți episcopii ortodocși și nu sunt receptate de către pliroama Bisericii, *nu se poate vorbi despre sinod cu caracter ecumenic (panortodox), ci cel mult despre un sinod local*, ale cărui hotărâri pot deveni obligatorii pentru întreaga Biserică doar dacă sunt susținute de un sinod ecumenic sau, în cazul sinodului panortodox, dacă sunt acceptate de către sinoadele Bisericilor locale. Deja patru dintre Patriarhiile Ortodoxe nu au participat la elaborarea acestor documente, iar una dintre ele deja a denunțat acest sinod și a declarat că nu îi va respecta deciziile, ceea ce face ca *consensus ecclesiae dispersae* să nu existe.
4. Date fiind regulamentele după care a funcționat acest sinod, *nu se poate vorbi nici măcar despre un sinod local*, întrucât la sinodul local participă toți ierarhii din aria în care se desfășoară sinodul și au toți drept de vot[13]. Maniera în care s-a votat la acest sinod pare a nu ține seama de *egalitatea harică a episcopilor*, care se diferențiază numai în privința funcțiilor administrative în Biserică, dar nu și în privința harului deplin primit de la Hristos. Sistemul folosit pare a semăna mai mult cu organizarea apuseană decât cu sinodalitatea ortodoxă[14].

Pornind de la aceste criterii, se poate spune că sinodul din Creta nu a beneficiat nici de caracterul unui sinod ecumenic, deoarece nu a împlinit niciunul din criteriile mai sus menționate pentru a fi considerat sinod ecumenic, nici de cel al unui sinod panortodox, deoarece:

1. a) nu s-a pus hotar între ortodoxie și erezie, ci s-au creat premisele unei acceptări a ereziei ca asemănătoare Bisericii;

2. b) nu a existat o unanimitate de păreri a participanților la dezbateri și la decizii;
3. c) s-au adoptat decizii care contrazic doctrinele sfintelor sinoade ecumenice cu privire la relația Bisericii cu ereticii și schismaticii;
4. d) nu există *consensus ecclesiae dispersae* în receptarea deciziilor acestui sinod;
5. e) reacția pliroamei față de hotărârile sinodului este de respingere a lor.

1.3 Inspirația de către Duhul Sfânt și infailibilitatea sinodului

Un aspect extrem de important în privința sinodului la care sunt chemați ierarhii întregii Biserici ortodoxe este *inspirația Duhului Sfânt*. Formula "Părutu-S-a Duhului Sfânt și nouă" (FA 15,28) reprezintă modelul după care se desfășoară toate sinoadele, cele ecumenice în mod special. Duhul Sfânt este Acela care "vă va învăța toate și vă va aduce aminte toate câte v-am spus eu" (Ioan 14,26). Duhul Sfânt stăruiește asupra celor prezenți la un sinod ortodox, nelăsându-i să răătăcească în hotărârile lor.

Despre inspirația Duhului Sfânt la sinodul I ecumenic marturisește Sfântul Vasile cel Mare: "să primiți mărturisirea de credință stabilită de Părinții noștri întruniți la Niceea, să nu eliminați din ea nimic și să știți că cei 318 Părinți care s-au întâlnit acolo fără duh de ceartă, n-au vorbit fără lucrarea Duhului Sfânt"[15]. Inspirația de către Duhul a sinoadelor ecumenice este confirmată și de către canonul 7 al Sinodului al III-lea Ecumenic și canonul 1 al Sinodului al VI-lea Ecumenic.

Sfântul Fotie, patriarh al Constantinopolului, enumeră la rândul său două criterii ale unui sinod ecumenic: "ce adunare de preoți și arhieriei, de Dumnezeu reunită, nu a condamnat, prin insuflarea Duhului Preasfânt"[16]. Sinodul este prin urmare:

1. reunit de Dumnezeu pentru a rezolva o problemă doctrinară;
2. inspirat de Duhul Sfânt.

Despre legătura care trebuie să existe între sinodali și Duhul Sfânt vorbește

canonul 8 al Sfântului Taumaturgul: “Până ce, adunându-se, sfinții ar chibzui ceva de obște pentru dânșii, și mai întâi decât aceștia Duhul Sfânt”[17].

De aici înțelegem că:

1. Duhul Sfânt îi inspiră pe *sfinții*[18] prezenți la un sinod ținut în duh ortodox; acest principiu pune un *accent deosebit pe calitatea duhovnicească a celor prezenți la sinod*, ca o garanție a inspirației lor de către Duhul Sfânt.
2. Duhul Sfânt îi ferește pe cei prezenți la sinod de greșală.

Dacă Duhul Sfânt îi ferește pe sinodali de greșală, atunci rezultă clar că toate deciziile pe care le vor lua la un sinod inspirat de Duhul Sfânt vor fi corecte. *Ar fi un păcat împotriva Duhului Sfânt (Mt. 12,32) să considerăm că la un sinod inspirat de Duhul s-au luat și decizii bune, și decizii contestabile.* La un sinod inspirat de Duhul Sfânt toate deciziile sunt ortodoxe, binecinstitoare și unite cu dumnezeiasca Scriptură sau cu Sinoadele ecumenice anterioare. La unul *neinspirat de Duhul Sfânt deciziile sunt pur omenești, neputând fi obligatorii pentru Biserică.*

Modul în care se judecă dacă un sinod a fost inspirat sau nu de către Duhul Sfânt îl sintetizează sfântul Maxim, care spune: “Sinoadele cele făcute credința binecinstitoare le întărește și dreptătimea dogmelor le judecă”[19].

Cu alte cuvinte, un sinod este inspirat de Duhul Sfânt, dacă:

1. A emis dogme și/sau canoane corecte, ortodoxe, binecinstitoare, care să nu contravină Scripturii și tradiției sinoadelor ecumenice dinainte.
2. Poporul binecredincios receptează hotărârile sale ca fiind ortodoxe.

Niciun sinod nu se poate proclama pe sine însuși infailibil. Caracterul infailibilității unui sinod se testează în momentul în care are loc *receptarea textelor sinodale de către pliroama Bisericii.*

Practica sinoadelor ecumenice ne arată că se pot lua două tipuri de hotărâri: canonice și dogmatice. Hotărârile dogmatice ale unui sinod ecumenic nu sunt

valabile prin ele însele, ci devin general valabile numai după ce întreaga Biserică le acceptă în mod tacit și spontan, întrucât ea are în totalitatea ei calitate de păstrătoare infailibilă a învățaturii de credință[20]. Întrucât, în calitate de Trup al lui Hristos, Biserica se bucură de asistența deplină și nedezmințită a Duhului Sfânt, ea poate și să respingă tacit sau spontan hotărârile dogmatice ale oricărui sinod[21] (inclusiv ale celor panortodoxe).

În ceea ce privește sinoadele panortodoxe, nici hotărârile canonice, nici cele dogmatice nu sunt valabile în ele însele, ci numai după ce hotărârile dogmatice au fost acceptate de către sinodul fiecărei Biserici în parte, iar pe baza acestei acceptări, de către întreaga Biserică, adică de către Trupul tainic al lui Hristos[22].

Pentru ca hotărârile unui sinod panortodox să fie valabile, ele trebuie aprobate de către sinodul *fiecărei Biserici locale*. De vreme ce Patriarhia Antiohiei a anunțat deja că nu recunoaște sinodul din Creta, deci nici nu va accepta hotărârile acestuia, iar Patriarhia Rusă îi neagă calitatea de sinod panortodox[23], nu se mai poate vorbi despre *consensus Ecclesiae dispersae*, hotărârile acestui sinod neputând fi valabile pentru întreaga Biserică.

În decizia sa de a respinge hotărârile sinodului din Creta, Patriarhia Antiohiei a insistat asupra unor erori de organizare care ar anula caracterul panortodox al sinodului[24]:

1. Nu s-a ținut seama de solicitarea amânării sinodului, făcută de patriarhiile rusă, bulgară, georgiană și antiohiană;
2. Sinodul fusese prevăzut a fi panortodox dar s-a convocat în lipsa a patru Biserici;
3. Organizatorii au ignorat necesitatea stabilirii sinodalității, bazate pe comuniunea euharistică a tuturor Bisericilor (ignorând conflictul dintre Patriarhia Ierusalimului și cea a Antiohiei);
4. Declarațiile participanților au învinuit pe nedrept Bisericile neparticipante;
5. S-a ignorat principiul unanimității în procesul de luare a deciziilor, un principiu fix al colaborării interortodoxe, bazat pe egalitatea deplină a Bisericilor locale;
6. S-a încălcat art. 17 al Regulamentului de procedură al Conferințelor panortodoxe presinodale, care prevede că, atunci când o hotărâre nu

întrunește unanimitatea de voturi, ea trebuie retrasă și trimisă Secretariatului reuniunii pregătitoare presinodale pentru studiere amănunțită.

7. S-a încălcat art. 4 al Regulamentului de procedură, care prevede că nu este permisă adăugarea sau scoaterea de pe lista subiectelor a vreunui, cel puțin după încheierea studiului. Sinodul a fost convocat în ciuda opoziției a două Biserici față de documentul referitor la căsătorie și a opoziției Bisericii antiohiene față de scoaterea de pe agendă a trei teme.

Ca urmare a acestei analize, Patriarhia Antiohiei a decis să refuze acordarea unui caracter sinodal "întâlnirii din Creta", pe care o consideră o *reuniune preliminară a sinodului panortodox, iar documentele sale nefiind finale, deschise discuțiilor și amendamentelor*. De asemenea, Patriarhia antiohiană consideră că *deciziile din Creta nu au caracter obligatoriu pentru Biserica antiohiană*[25]. La o concluzie similară a ajuns și teologul grec Demetrios Tselengidis, care a numit sinodul din Creta "conferință presinodală", "congres ierarhic", "conferință arhierescă"[26].

2. Eclesiologia ecumenistă adoptată în Creta

Unul dintre cele mai contestate documente[27] aprobate de către sinodul din Creta se numește „Relațiile Bisericii Ortodoxe cu restul lumii creștine”. Documentul a fost contestat în principal pentru că recunoaște existența unor "biserici" în afara Bisericii Ortodoxe, astfel modificând dramatic eclesiologia ortodoxă, potrivit căreia Biserica lui Hristos este una singură - Biserica Ortodoxă, ceilalți care se numesc creștini în afara ei aparținând diferitelor forme de erezii, schisme sau secte desprinse pe parcursul istoriei din Trupul unic al Bisericii.

Impresia generală pe care o produce documentul care vorbește despre relația

Bisericii cu celelalte confesiuni creștine este că a fost scris în limbajul duplicitar al dialogului ecumenist, nicidecum în limbajul curat și lipsit de echivoc al adevărului creștin. Interpretări riscante ale unor învățături creștine, formulări contestabile, reducția anumitor doctrine[28] ale Bisericii pentru a se potrivi angajamentelor asumate la nivelul dialogului din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, contradicții între diferite afirmații din cadrul aceluiași document lasă impresia unei noi maniere de a face teologie ortodoxă, apropiată mult mai mult de raționalismul pur secular al tradiției apusene decât de sinergia teandrică bimilenară a teologhisirii din Biserica Ortodoxă. Influența prezenței unor Biserici Ortodoxe în Mișcarea Ecumenică se face simțită la orice pas, mai ales prin tendința de implementare a unui minimalism dogmatic și teologic.

Un produs discutabil al acestei cugetări teologice este definirea raportului dintre *acrivie* și *iconomie* cu privire la hotărârile dogmatice. Dacă în ceea ce privește unele aplicări ale canoanelor Bisericii principiul iconomiei este recomandat sau cel puțin permis, așa cum se vede din multe canoane, în care, după ce sunt expuse dispoziția și sancțiunea canonului respectiv se menționează că episcopul are latitudinea de a decide modul în care aplică acea normă canonică, *nu se poate vorbi de iconomie în probleme ce țin de definițiile dogmatice*[29] *ale credinței*, în sensul că învățătura de credință nu poate fi traficată și redusă la cel mai mic numitor comun (lucru pe care îl remarcă și sfântul Nicolae Velimirovici într-un pasaj pe care îl cităm mai jos). Iconomia se poate aplica, de exemplu, celor ce se reîntorc în sânul Bisericii, dacă se consideră că au taina Botezului validă[30], însă aceasta nu poate fi extinsă până la recunoașterea ereziei din care provin aceia ca fiind "biserică". Spre deosebire de acrivie, iconomia nu are caracter obligatoriu, general sau nelimitat, ea putând fi decisă de către conducerea Bisericii în anumite cazuri și suspendată oricând, neputând niciodată depăși anumite bariere dogmatice și canonice[31]. Decizia eclesiologică emisă în Creta dă impresia unei lărgiri a sferei iconomiei pentru a cuprinde definiția dogmatică a Bisericii[32], domeniu în care poate opera numai acrivia.

Documentul este contestabil nu doar pentru că schimbă natura eclesiologică a Bisericii, ci și pentru că îi deturneză scopul misionar în lume, îndepărtându-o de porunca lui Hristos "mergând, învățați toate neamurile" (Mt. 28, 19), adică de predicarea Evangheliei și adevărului mântuitor al Bisericii Ortodoxe *celor care nu le cunosc*, pentru a o pune în slujba idealului realizării unei unități exterioare a lumii creștine (prin aceasta recunoscându-se implicit că Biserica Ortodoxă și-ar fi

pierdut această unitate), printr-o nivelare doctrinară, dogmatică, liturgică și canonică pe care Biserica Ortodoxă ar trebui să o sufere pentru a se armoniza cu celelalte confesiuni numite sau autointitulate creștine. Despre modul în care Mișcarea Ecumenică încearcă să realizeze unitatea creștină ne vorbește sfântul sârb Nicolae Velimirovici, care surprinde și *limitele relației sociale pe care creștinul ortodox o poate avea cu cei de alte confesiuni*: “Așadar, cum se poate ca ceea ce este pustiit, ceea ce s-a sfârșit, ceea ce s-a lepădat și este înlocuit cu ceva nou să fie pus pe picior de egalitate și să se țină de mână cu credința vie a lui Hristos?... Și atunci de unde această egalizare și nivelare? De unde poate veni asemenea viziune? De la ispititorul... În zilele noastre se vorbește mult, *de către cei slabi în credință firește*, despre împăcarea și egalizarea tuturor credințelor... Una este pacea socială și politică și alta este împăcarea credințelor. Una este egalitatea în drepturile și îndatoririle cetățenești și alta este egalizarea credințelor”[33] (s.n.). În cuvintele sale, sfântul sârb face o clară distincție între o conviețuire socială civilizată și comunitatea euharistică și dogmatică, care nu trebuie confundate sub nicio formă.

Întreg documentul despre relația Bisericii Ortodoxe cu restul lumii creștine este un manifest al Mișcării Ecumenice, aprobat de cel mai înalt for de decizie al Bisericii Ortodoxe ca linie doctrinară eclesiologică ortodoxă. Biserica Ortodoxă are obligația de a mărturisi adevărul evanghelic tuturor celor ce doresc să îl asculte. Comunitățile eretice, sectare sau schismatice cunosc în general adevărul Bisericii, pe care însă l-au lepădat și îl contestă, opunându-i propria doctrină, eretică. Față de aceste comunități Biserica are datoria de a-i primi pe cei ce se pocăiesc, care recunosc adevărul mântuitor al Bisericii Ortodoxe și îl mărturisesc, lepădându-se de erezie, după cum reiese din hotărârile canonice pe care le vom analiza mai jos și din practica neîntreruptă (și needulcorată până de curând) a Bisericii Ortodoxe.

Misiunea Bisericii față de cei căzuți în erezie este descrisă și în *Epistola 114* a Sfântului Vasile cel Mare, care îi îndeamnă “pe acei care slujesc Domnului cu toată justețea și sinceritatea să aibă drept scop al strădaniei lor aducerea la unitate a Bisericilor care s-au dezbinat între ele în atâtea feluri și în atâtea părți”[34]. Situația descrisă de sfântul Vasile se poate compara întrucâtva cu ceea ce s-ar putea întâmpla în Bisericile locale actuale, în condițiile în care episcopii, dar nu și clerul inferior și credincioșii, ar îmbrățișa irevocabil viziunea ecumenistă despre Biserică, decisă în Creta. Bisericile despre care se vorbește în epistola

sfântului erau Biserici ortodoxe locale care se luptau cu pericolul de structurării, din cauza preluării lor de către unii episcopi arieni (cum era cazul Tarsului, căruia îi e adresată epistola), în timp ce credincioșii și clerul inferior erau încă ortodocși, după cum se vede din această epistolă adresată credincioșilor din Tars. Nu există paralelă între realitatea descrisă aici și starea comunităților eretice de sute de ani, în care popor și cler mărturisesc o credință diferită (adesea opusă) Bisericii celei una.

Pentru a păstra unitatea Bisericilor locale *aflate în pericolul* de a cădea în erezie, necăzute complet încă, Sfântul Vasile impune câteva condiții poporului dreptcredincios[35]:

1. “să primiți mărturisirea de credință stabilită de Părinții noștri întruniți la Niceea”;
2. “să nu eliminați nimic din ea, niciun cuvânt”;
3. “să știți că cei 318 Părinți, care s-au întâlnit acolo fără duh de ceartă, n-au lucrat fără lucrarea Duhului Sfânt”;
4. “să mai adăugați pe lângă această mărturisire de credință că nu trebuie să numim Duhul Sfânt creatură și *nici să primim comuniunea cu cei ce Îl numesc așa*” (s.n.).

Despre relațiile cu ereticii, Sfântul Maxim Mărturisitorul ajunge la concluzia tristă: “Deci nu trebuie să ajuți ereticii cu niciun chip, chiar dacă s-ar îngădui tuturor toate. Acestea pentru pricina arătată, ca să nu supărăm pe Dumnezeu fără să ne dăm seama”[36].

- Caracterul eretic al doctrinelor catolice și protestante

Mai înainte de a analiza caracterul ecumenist al documentelor emise de către sinodul de la Creta, se cuvine să vedem dacă într-adevăr confesiunile cărora acest document le conferă bisericitate sunt sau nu eretice și schismatice. De unde știm de fapt că romano-catolicismul și protestantismul sunt erezii și schisme, iar nu “Biserici” în sensul eclesiologic al cuvântului?

Canonul 6 al Sinodului al II-lea Ecumenic descrie ereticii astfel: “Eretici însă zicem pe cei de demult lepădați de la Biserică și pe cei mai în urmă de noi anatematisiți”, iar schismaticii, potrivit aceluiași canon, sunt “cei ce se fac a mărturisi credința cea sănătoasă, dar s-au rupt și împotriva canonicestilor noștri episcopi împreună se adună”[37].

Până la mijlocul secolului al XIX-lea a existat o opinie destul de consolidată și în rândul ierarhiei bisericești că protestantismul și catolicismul sunt doctrine eretice, față de care Ortodoxia este, așa cum o arată și numele, calea cea dreaptă spre mântuire, care nu a adăugat și nu a eliminat nimic din revelația divină.

Începând din secolul al XIX-lea, pe măsură ce spiritul epocii s-a modificat, iar contactele cu Occidentul s-au intensificat, au apărut păreri care vorbesc despre celelalte “ramuri” ale creștinismului. Această pretinsă “iconomie” este aplicată din motive mai ales diplomatice, de apropiere între Ortodoxie și Apus, cu scopul așteptat al unei viitoare reîntoarceri la Ortodoxie a acestor grupări (care nu s-a mai realizat)[38]. Vedem însă, din expunerea referitoare la dialogurile care au precedat sinodul, că chestiunea caracterului eretic al doctrinelor occidentale a reapărut, de fiecare dată când o comuniune mai profundă, cum ar fi participarea la un sinod ecumenic, s-a pus în discuție. Încetul cu încetul a câștigat, tot din motive diplomatice, ideea considerării acestor confesiuni ca heterodoxe, un termen diplomatic ce dă seama mai mult de statutul canonic al acestor Biserici, decât de caracterul dogmatic al învățăturilor lor.

La nivelul conștiinței poporului creștin trăitor însă, nu a existat niciodată impresia că doctrinele protestante și cea catolică sunt altceva decât doctrine eretice. *Molitfelnicele* care cuprindeau slujba primirii la Ortodoxie a celor din aceste confesiuni le numeau clar eretice și schismatice. Este adevărat că în anumite părți o practică îndelungată a unui ecumenism fără discernământ, dublată de o manipulare mediatică intensă și de o slăbire puternică a conștiinței dogmatice au convins pe unii creștini ortodocși, slabi în credință și în educație religioasă, să considere că diferențele dogmatice între Ortodoxie și restul confesiunilor creștine sunt irelevante și sunt mai mult dispute cărturărești și ambiții personale, care nu ar trebui să stea în calea “dialogului iubirii” dintre “frații creștini”.

Vom arăta în continuare câteva[39] dintre argumentele canonice care atestă că cele două doctrine au fost condamnate de către sinoadele ecumenice, *pentru că în realitate, atât catolicismul, cât și protestantismul, reactualizează erezii vechi,*

dezbătute și anatemizate în primul mileniu creștin.

1. Despre caracterul eretic al adaosului *Filioque* ne vorbește Sfântul Fotie, în scrierea sa *Mistagogia Duhului Sfânt*: “Care dintre sfinții și vestiții noștri Părinți a spus că Duhul Sfânt purcede de la Fiul? Care Sinod a sprijinit și evidențiat acest lucru prin mărturisirile ecumenice? Dimpotrivă, ce adunare de preoți și arhieriei, de Dumnezeu reunită, nu a condamnat, prin insuflarea Duhului Preasfânt, această idee *chiar înainte de a apărea*? Căci aceștia, inițiați potrivit mistagogiei Stăpânului, propovăduiau cu voce limpede și tare că Duhul Sfânt de la Tatăl purcede. Mai mult, *pe cei ce nu gândeau astfel îi dădeau anatemei ca pe niște ofensatori ai Bisericii universale și apostolice*. Din vremuri vechi văzând dinainte, cu ochi profetici, această rea evlavie, recent apărută, au condamnat-o și în scris, și cu cuvântul, și cu gândul, laolaltă cu apostazia multiplă ce a precedat-o. Al doilea dintre cele șapte Sinoade Ecumenice și sfinte a dogmatizat tocmai că Duhul Sfânt purcede de la Tatăl, al treilea a primit-o, al patrulea a confirmat-o, al cincilea a ratificat-o, al șaselea împreună a proclamat-o, al șaptelea a pecetluit-o prin lupte strălucite”[40] (s.n.).

Sfântul Fotie numește *expressis verbis* doctrina catolică eretică: “Și nu trebuie să neglijăm nici acest lucru, și anume că *doctrina lor eretică* divizează Însuși ipostasul Tatălui în două sau statuează, în mod necesar, că Persoana a fost asumată într-o parte din ipostasul Tatălui”[41] (s.n.).

Această demonstrație a patriarhului Constantinopolului, care a adunat cel de-al VIII-lea sinod ecumenic tocmai pentru a condamna romano-catolicismul ca erezie, ne arată clar că:

1. *Filioque* este o erezie pnevmatomahă, asemănătoare, prin consecințe, celor din secolul al IV-lea, deoarece Persoana divină a Duhului Sfânt este pusă într-o stare de inferioritate față de Persoanele Tatălui și Fiului, printr-o confuzie între purcederea din veci din Tatăl a Duhului în planul treimic și trimiterea Sa în lume de către Fiul, în planul mântuirii. Rezultatul acestei erezii este, pe de o parte, diminuarea statutului Duhului Sfânt în cadrul Sfintei Treimi, în al doilea rând, reconfigurarea relațiilor

intratrinitare, mai ales monarhia Tatălui.

2. Această erezie a fost condamnată încă înainte de apariția romano-catolicismului propriu-zis de către sinoadele ecumenice[42], începând de la sinodul al II-lea ecumenic, care o condamnă în canonul 1; canonul 7 al sinodului al II-lea ecumenic anatemizează pe toți cei ce schimbă doctrina despre Duhul stabilită la sinodul al II-lea; *Definitio fidei* a sinodului al III-lea ecumenic reafirmă Simbolul de credință de la primele două sinoade; *Sententia adversus tria capitula* de la sinodul al V-lea întărește credința în Simbolul de credință; hotărârea doctrinară a sinodului al VI-lea de asemenea; hotărârea dogmatică a sinodului al VII-lea ecumenic reamintește doctrina adevărată despre Duhul Sfânt, condamnând ereziile față de ea.
3. Erezia *Filioque* modifică partea din Simbolul de credință adăugat de către sinodul al II-lea ecumenic, încălcând canonul 7 al sinodului al III-lea ecumenic, care *anatemizează* pe oricine va schimba conținutul Simbolului de credință promulgat la sinodul al II-lea ecumenic.
4. Consensul Bisericii (inclusiv al Bisericii apusene din anumite epoci, dinaintea ruperii de Ortodoxie), adică sfintele sinoade și operele patristice au condamnat în scris, în predică, în gândire această erezie în toate epocile dinaintea celei contemporane.
5. Toate sinoadele ecumenice au susținut și aprobat condamnarea ereziei contra Duhului Sfânt, anatemizând pe ereticii care se opuneau Dumnezeuirii și consubstanțialității Acestuia.

Sinodul pe care Fotie I-a întrunit în Constantinopol între 879-880 a avut următoarea condamnare a *Filioque*: „Cu toții așa credem, așa mărturisim, în această mărturisire ne-am botezat și pe temeiul acestei mărturisiri ne-am învrednicit treptei preoțești. Pe cei care cred altceva decât acestea îi socotim vrăjmași ai lui Dumnezeu și ai adevărului. Dacă îndrăznește cineva să scrie altfel acest sfânt simbol sau să adauge sau să scoată ceva, și ar îndrăzni să stabilească dogmă, condamnat este și respins de toată mărturisirea creștină, pentru că scoate sau adăuga ceva sfintei și Celei deoființă și nedespărțitei Treimi pe care o arată azi mărturisirea dată de sus și o face cunoscută Tradiția apostolică și învățătura Părinților. Dacă îndrăznește cineva, împins la aceasta de nebunia lui, precum se spune mai sus, să prezinte alt simbol și să stabilească dogmă sau să facă

adăugare sau scoatere din Simbolul predat nouă de Sinodul sfânt, ecumenic și mare, primul de la Niceea, să fie anatema”[43].

Pe lângă erezia antitrinitară Filioque, papalitatea mai susține și alte învățături străine duhului Bisericii creștine:

1. *învățătura despre purgatoriu este o invenție contrară sfintelor Scripturi și tradiției creștine, care **pune în mare pericol mântuirea credincioșilor** prin faptul că relativizează disciplina morală, oferindu-le speranța falsă că după moarte mai pot lucra la propria mântuire;*
2. *practica indulgențelor, care a dat naștere Reformei protestante și a rămas încă în uz, bazată pe ideea complet falsă că meritele oamenilor sfinți se strâng într-un tezaur al Bisericii la care are acces doar papa, cel îndrituit să confere unor credincioși astfel de indulgențe care să ajute la mântuire. Această practică a produs o laxitate a moravurilor, de vreme ce pentru mântuire nu e necesar decât să ai banii suficienți pentru indulgențe;*
3. *învățătura despre imaculata concepție este o invenție mariologică care păcătuiește contra deciziilor sinoadelor ecumenice referitoare la modul închinării aduse Fecioarei Maria. În papism, prin ideea falsă că Fecioara a fost zămislită fără păcatul strămoșesc și că nu a cunoscut moartea la trecerea la ceruri i-au determinat pe papistași să îi ofere Maicii Domnului o adorare care se oferă doar Sfintei Treimi, ceea ce a transformat cultul Maicii Domnului în **mariolatrică**[44], lucru total contrar deciziilor sinoadelor ecumenice, începând cu sinodul al IV-lea;*
4. *doctrina energiilor create este contrară cugetării patristice și dovezilor scripturistice, deoarece consideră că harul dumnezeiesc este creat de Dumnezeu, nu izvorăște din Ființa divină, ceea ce face ca, în viziune papistașă, **între Dumnezeu și om să nu existe nicio legătură** și, practic, nicio șansă reală de mântuire și îndumnezeire, de vreme ce mântuirea și îndumnezeirea presupun colaborarea strânsă dintre har și credincios, pentru umplerea de har a acestuia din urmă, prin urmare, pentru îndumnezeirea sa după har, sensul trăirii creștine și al mântuirii așa cum ni-l explică Sfânta Scriptură și cugetarea răsăriteană;*
5. *proclamarea supremației papale este o practică total contrară duhului sinoadelor ecumenice, care au statuat o armonie sinodală între diversele patriarhii ale creștinătății și care au conceput o conducere a Bisericii prin consensus ecclesiae dispersae, pe principiul unum inter pares, nicidecum*

primum inter pares, principiu ilustrat atât de clar de Sfânta Scriptură, în care Iisus nu a conferit niciunui apostol vreo prioritate față de ceilalți (cu atât mai puțin sfântului Petru, pe care l-a lăsat să se lepede de El, tocmai pentru a-l repune în rândul, nu deasupra, celorlalți apostoli);

6. *proclamarea infailibilității papale este o practică foarte periculoasă, deoarece ea relativizează valoarea Scripturii și a Tradiției, care sunt puse la cheremul interpretării unei singure persoane. De altfel, oricine urmărește enciclicele papale ale ultimelor secole va vedea că Tradiția creștină este redusă în acele documente la afirmațiile și interpretările papilor anteriori emitentului enciclicei. Ideea infailibilității papei nu are nicio susținere în Scriptură sau Tradiție;*
 7. *diverse practici liturgice neortodoxe, cea mai serioasă dintre ele fiind “împărtășirea sub o singură specie” a credincioșilor, adică neîmpărtășirea de la potir a credincioșilor și doar cu Trupul lui Hristos, nu și cu scump Sângele Său, lucru contrar total practicii Mântuitorului Însuși și cuvintelor Sale de instituire a Tainei Euharistiei. Alte practici liturgice neortodoxe: folosirea pâinii nedospite pentru prescuri, schimbarea momentului epiclezei, săvârșirea de liturghii particulare, săvârșirea mai multor liturghii zilnice etc.*
-
1. *Față de unele dintre aceste erori au protestat creștinii occidentali înșiși, în perioada Prereformei și a Reformei. Din păcate, protestul lor a fost dus până acolo încât, luptând cu imperiul papist creat în Occident, ei au simțit nevoia să anuleze cu totul instituțiile pe care acest imperiu se baza, distrugând astfel Biserica occidentală cu totul, prin negarea preoției, a Sfintelor Taine, a Tradiției, a caracterului văzut al Bisericii, a cinstirii icoanelor, a Maicii Domnului, a sfinților, a Sfintei Cruci etc. Au apărut astfel doctrine protestante noi, condamnate de către sinoadele ecumenice, pentru că cele mai multe dintre ele sunt reactualizări ale unor erezii din primul mileniu:*
 2. *Doctrina care neagă cinstirea Fecioarei Maria este condamnată de Hotarul credinței sinodului al IV-lea ecumenic, care anatemizează pe oricine nu o recunoaște pe Maica Domnului ca Născătoare de Dumnezeu[45]; sinodul al V-lea ecumenic condamnă necinstirea Maicii Domnului ca Născătoare de Dumnezeu în documentul dogmatic *Despre**

unirea firilor în ipostasul lui Hristos; prima anatematismă a sfântului Chiril al Alexandriei, căreia sinodul al V-lea îi dă putere ecumenică: “Dacă cineva nu mărturisește că Emanuel este cu adevărat Dumnezeu și că pentru aceasta Preasfânta Fecioară este Născătoarea de Dumnezeu, căci a născut trupește pe Cuvântul cel din Dumnezeu Tatăl, Care S-a făcut Trup, să fie anatema”[46].

3. *Cinstirea sfintelor icoane, a sfintelor moaște, a sfintei Cruci și a tradiției* a fost apărată și legiferată de către sinodul al VII-lea ecumenic, care condamnă pe cei ce nu le acordă cuvenitul respect: “În acest fel se întărește învățătura Sfinților noștri Părinți, adică Predania Bisericii Sobornicești, Biserică ce a primit Evanghelia de la un capăt la altul al pământului... [Iar] cei care cutează să cugete sau să învețe altfel, sau, urmând blestemaților eretici, [îndrăznesc] să disprețuiască predaniile Bisericii, născocind sau lepădând ceva dintre cele ale Bisericii, fie Evanghelie, fie semn al crucii, fie icoană zugrăvită, fie sfinte moaște de mucenici, sau îndrăznesc să cugete strâmb și viclean pentru a răstălmăci ceva din Predaniile legiuite ale Bisericii Sobornicești, încă și [de vor îndrăzni cu necuviință] să folosească în chip profan sfintele vase sau sfintele mănăstirilor: poruncim ca toți aceștia, dacă sunt episcopi sau clerici, să fie caterisiți, iar dacă sunt monahi sau laici, să fie îndepărtați de la împărtășanie [să fie afurisiți]”[47]. Această erezie a fost condamnată și de către Sinodiconul Ortodoxiei, care se citește în Duminica Ortodoxiei[48], în care cei ce nu recunosc ortodoxia icoanelor sunt anatemiați.
4. Doctrinile protestante care contestă și desființează Sfintele Taine, Preoția sacramentală a Noului Testament, Sfânta Tradiție, caracterul de jertfă al Sfintei Euharistii, rolul faptelor bune în procesul mântuirii, prefacerea reală a elementelor euharistice, caracterul văzut al Bisericii luptătoare etc. sunt cu totul străine atât Sfintei Evanghelii, cât și Sfintei Tradiții și hotărârilor canonice ale Sinoadelor Ecumenice, făcând aceste comunități cât se poate de străine concepției despre Biserică a Ortodoxiei. Cum poate cineva recunoaște Biserica lui Hristos în comunități care sunt disprețuiți sfinții, Maica Domnului, cei trecuți la Domnul, Sfânta Cruce, scrierile și cugetările Bisericii de-a lungul secolelor etc.?

- Promovarea “unității lumii creștine în lume”

Încă din primul articol al documentului se promovează “rolul important” pe care Biserica Ortodoxă îl ocupă “pentru promovarea unității creștine în lume”. Faptul că vorbește despre unitatea creștină în sensul de unitate a tuturor creștinilor, din toate confesiunile, ne arată că documentul înțelege prin însușirea de “una”, aplicată Bisericii Ortodoxe, cel mult caracterul unitar al acesteia, adică faptul că nu există mai multe Biserici Ortodoxe, nicidecum că Biserica Ortodoxă este Unica Biserică pe care Hristos a întemeiat-o.

Această viziune tributară teologiei ecumeniste de tip protestant, inspirată de eclesiologiile protestante ale “teoriei ramurilor”, teoriei “undelor de har” dinafara Bisericii etc., este combătută de către o definiție lapidară pe care o dă Bisericii universale Sfântul Simeon Noul Teolog: “Biserică sobornicească (universală) este adunarea dreptslăvitorilor care mărturisesc credința ortodoxă”[49]. Urmând cuvântul lui Dumnezeu, Care spune: “Nu oricine îmi spune Doamne, Doamne, va intra în împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui” (Mt. 7,21), sfântul Simeon spune că *Biserica universală nu este adunarea tuturor celor ce se numesc pe sine creștini*, așa cum postulează “unitatea creștinilor” pe care o propovăduiește Mișcarea Ecumenică și, din păcate, și acest document emis în duhul acelei mișcări, *ci doar a dreptslăvitorilor, care mărturisesc credința ortodoxă*. Biserica universală fiind a dreptslăvitorilor creștini care mărturisesc credința ortodoxă, “rolul important” al Bisericii Ortodoxe este de a păstra unitatea acestora prin rostirea adevărului de credință și prin niciun compromis cu cei din afara Bisericii, știut fiind încă din vremea sfântului Ciprian de Cartagina că “vrăjmașul... văzându-și idolii lăsați în părăsire și din pricina mulțimii imense de credincioși, sălaşurile și templele sale goale a născocit o nouă înșelătorie, ca sub Însuși numele Lui să-i amăgească pe cei necugetați. A născocit ereziile și schismele, prin care să răstoarne credința, să corupă adevărul, să sfâșie unitatea. Pe cei pe care îi poate ține în orbirea drumului vechi, îi ademenește și îi înșală; rătăcindu-i pe un drum nou, răpește oameni chiar și din Biserică și, în timp ce acestora li se pare că s-au apropiat de lumină și au scăpat de noaptea lumii, fără știrea lor revarsă din nou întunericul asupra-le. Și cu toate că nu stăruie în Evanghelia lui Hristos și în legea Lui se numesc pe sine creștini și, umblând în întuneric, socotesc că au lumina”[50].

- “Dialogul cu cei înstrăinați de Biserică”

Articolul 4 al documentului afirmă că strategia misionară a Bisericii Ortodoxe a fost dintotdeauna “dialogul cu cei înstrăinați de ea”. Această afirmație, pusă în perspectiva istorică, trebuie înțeleasă ca o deschidere din partea Bisericii Ortodoxe de a primi la Ortodoxie ereticii și schismaticii care se pocăiesc[51], nu ca o stăruință a acesteia pentru realizarea unității exterioare a creștinismului[52], așa cum sugerează interpretarea ecumenistă din acest document a ecteniei mari (“rugându-se neîncetat «pentru unirea tuturor»”), în care Biserica se roagă pentru unirea Bisericilor: “Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelilor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm”. *Această ectenie se referă exclusiv la unirea Bisericilor Ortodoxe locale în armonia ortodoxă universală (sobornicească), nicidecum la unirea Bisericii Ortodoxe cu “biserici” neortodoxe.* Așa înțelege această ectenie Sfântul Nicolae Cabasila, care, după ce vorbește despre nevoia de pace sufletească cu care să începem rugăciunea și pe care o cere ectenia mare în primul rând, continuă: “suntem îndemnați să ne rugăm din tot sufletul și pentru alte lucruri: nu numai pentru Biserică și pentru conducători...”[53]. Deși termenul folosit este “sfintele lui Dumnezeu Biserici”, sfântul Nicolae Cabasila vorbește la singular despre Biserică, înțelegând că Biserica este una, cea ortodoxă.

Înțelegerea acestei ectenii ca referitoare la Biserica sobornicească, nicidecum la “ramurile Bisericii”, este sprijinită și de definiția pe care Sfântul Simeon Noul Teolog dă Bisericii: “adevărată Biserică este unirea într-o adunare a dreptslăvitorilor din toată lumea”[54]. Dreptslăvitorul este creștinul ortodox (asta și înseamnă termenul “ortodox”). Biserica nu se poate ruga pentru unirea cu ereticii și schismaticii, deoarece “oricine s-a separat de Biserică se unește cu adultera, se izolează de făgăduințele Bisericii; și cine părăsește Biserica lui Hristos nu va ajunge la răsplătirile lui; este nelegiuit, este străin, este dușman”[55]. Cum să se roage Biserica pentru unirea cu străinii de Hristos și cu dușmanii Săi, așa cum îi numește sfântul Ciprian pe eretici și schismatici? Cu cei care, nemaivând Biserica drept mamă, nu Îl mai pot avea pe Dumnezeu ca Tată, după cum se exprimă același sfânt?

Relația dintre Biserică și schismatici și eretici este descrisă de sfintele canoane ca o primire a celor rătăciți la Biserica Ortodoxă, nu ca o refacere prin vreo unire sincretistă a unei unități creștine exterioare, deoarece unitatea creștinilor dreptslăvitori există și este garantată în Biserica Ortodoxă așa cum este ea acum.

Astfel, canonul 45 apostolic spune: “Episcopul sau prezbiterul sau diaconul împreună cu ereticii rugându-se să se afurisească numai. Iar de au dat lor voie ca unor clerici a lucra ceva, să se caterisească”[56]. Acest canon arată clar limitele “dialogului cu cei înstrăinați de Biserică”.

Canonul 46 apostolic prevede că dreptcredinciosul și ereticul nu pot avea niciun fel de conglăsuire: “episcopul sau prezbiterul ereticesc botez primind sau jertfă a se caterisi poruncim. Că ce conglăsuire este lui Hristos cu veliar? Sau ce parte credinciosului cu necredinciosul?”. Din acest canon aflăm că *Biserica Ortodoxă nu are niciun fel de conglăsuire cu ereticii și schismaticii*. Mai mult, sfântul Iustin Popovici interpretează acest canon și ca o lipsă a Tainelor la cei ce nu sunt ortodocși: “Este un lucru bătător la ochi chiar și pentru cei ce nu au ochi: această poruncă hotărăște în mod imperativ că nu trebuie să recunoaștem ereticilor nicio Sfântă Taină și să socotim toate ale lor ca nelucrătoare și lipsite de har”[57].

Canonul 7 al Sinodului al II-lea Ecumenic este referențial pentru modul în care trebuie condusă revenirea la Ortodoxie a ereticilor. Prima parte a canonului spune: “Pe cei ce din eretici se adaug la Ortodoxie (dreaptă slăvire), și la partea celor ce se mântuiesc îi primim, după spusa urmare și obicei. ...îi primim dându-și libele (adică mărturisirea credinței) și anatematizind pe tot eresul care nu cugetă cum cugetă Sfânta Soborniceasca și Apostoleasca Biserica lui Dumnezeu. [...]”[58]. Această hotărâre sinodală este reluată, întărită și completată de către canonul 95 al Sinodului al VI-lea Ecumenic, care reia aproape *verbatim* textul sinodului al II-lea. Din aceste canoane desprindem ideea de *venire a ereticilor la Ortodoxie*, de reprimire a lor în rândul dreptslăvitorilor care țin dreapta credință, nicidecum de împreună participare a ortodocșilor cu ereticii la opera de redescoperire a unei unități creștine care să însemne altceva decât venirea la Ortodoxie a celor ce au plecat din ea.

Se cuvine să facem aici o precizare foarte importantă: până de curând, rânduiala liturgică de primire la Ortodoxie a ereticilor și schismaticilor a fost respectată

exact după modul în care prevede acest canon: cel ce dorea întoarcerea la Ortodoxie se lepăda de erezia din care venea, pe care o anatemiza, după care făcea mărturisirea de credință ortodoxă.

Iată dialogul pe care îl avea preotul cu cel pocăit provenind din rândul catolicilor[59]:

Întrebare: Te lepezi de toată rătăcirea și greșala adunării papistășești, în care ai petrecut până acum?

Răspuns: Mă lepăd de toată rătăcirea și greșala adunării papistășești în care am petrecut.

Întrebare: Blestemi toate eresurile și schisma lor precum: primația papei, filioque și altele, ca contrare Adevăratului Dumnezeu și Sfintei Lui Biserici?

Răspuns: Blestem toate eresurile și schisma lor precum: primația papei, filioque și altele, ca contrare Adevăratului Dumnezeu și Sfintei Lui Biserici.

După ce catolicul era primit în comuniunea Bisericii Ortodoxe, el depunea o mărturisire de credință în care recunoștea autoritatea supremă a sinodului ecumenic, negând infailibilitatea unei persoane; accepta rolul Bisericii de a mântui pe cei răposați și contesta dogma purgatoriului.

Din acest ritual înțelegem că romano-catolicii sunt considerați “schismatici”, “adunarea papistășească”, nicidecum Biserică heterodoxă. Doctrina catolică este considerată *eres* și *schismă*.

Luteranii și calvinii (în general protestanții) sunt considerați de către Biserică *eretici*, iar erezia lor este “blestemată”. Slujba primirii lor la Ortodoxie începe cu dialogul:

Întrebare: Voiești a te lepăda de blestemele eresuri ale luteranilor (și calvinilor) în care ai fost până acum?

Răspuns: Voiesc.

Întoarce-te spre apus și cu adevărat din toată inima să te lepezi de satana și de toate eresurile luteranilor (sau ale calvinilor), ca în curăție să mărturisești credința ortodoxă.

Întrebare: Omule, te lepezi de satana și de toate lucrurile lui, de toți îngerii lui, de toată îngâmfarea lui, de toată servirea lui și de toată îngâmfarea lui și îl scuipi pe el?

Răspuns: Mă lepăd de satana și de toate lucrurile lui, de toți îngerii lui, de toată îngâmfarea lui, de toată servirea lui și de toată îngâmfarea lui și îl scuip pe el.

Întrebare: Te lepezi de toate eresurile luteranilor și ale calvinilor, ca contrare lui Dumnezeu și adevărului și ca pierzătoare de suflet, le defaimi și le blestemi pe ele?

Răspuns: Mă lepăd de toate eresurile luteranilor și ale calvinilor, ca contrare lui Dumnezeu și adevărului și ca pierzătoare de suflet, le defaim și le blestem pe ele.

Întrebare: Te lepezi de toți capii eresurilor și de adunarea, deprinderea și de toți învățătorii lor, ca de niște potrivnici Sfintei Biserici a Răsăritului și-i blestemi?

Răspuns: Mă lepăd și îi blestem pe ei.

Întrebare: Te-ai lepădat de satana și de toate eresurile luterane (sau calvine)?

Răspuns: M-am lepădat[60].

După această lepădare, protestantul mărturisea cele șapte sfinte Taine; caracterul de jertfă liturgică pentru vii și morți a Sfintei Liturghii; realitatea transformării pâinii și vinului în trupul și sângele Domnului; existența sfinților, existența raiului și iadului, capacitatea Bisericii de a-i ajuta pe păcătoși să iasă din iad.

Ritualul primirii protestanților arată că Biserica îi consideră o erezie foarte depărtată de învățătura Bisericii, practic fără nicio urmă de Biserică în ea. Denumirea de eretici și lepădarea de erezie și de conducătorii ereziei aveau semnificații foarte clare: mai întâi recunoașterea caracterului eretic al cultului din care provin, apoi ruptura desăvârșită cu erezia și cu comuniunea cu conducătorii

cultului, care ajuta pe proaspătul creștin să meargă pe calea cea dreaptă fără a mai fi tras în jos de către legăturile cu vechea erezie.

Eretici și schismatici sunt considerați și monofiziții, care în acest Molitfelnic sunt obligați să dea o mărturisire de credință, prin care acceptă dogma calcedoniană a celor două firi în Persoana lui Hristos și toate deciziile sinoadelor ecumenice de după sinodul al III-lea ecumenic.

În privința ungerii cu mir a unora dintre eretici și schismatici, în locul botezului complet, Molitfelnicul dă următoarea precizare: “Măcar că aicea zice că pe luterani și pe calvini și papistași numai să-i ungi cu mir, este luată din pravilă, ca pe unii să-i boteze și pe alții numai să-i ungă cu mir, aceasta a fost înainte. Că la dezbinarea lor de Biserica de Răsărit, poate că au mai ținut unele rânduieli, pentru aceea a pus să se ungă numai cu mir unii, iar acum precum se văd sunt cu totul departe de dreapta credință”[61]. Din această explicație înțelegem că dacă practica ungerii cu mir putea funcționa imediat după depărtarea de Biserică, când căderea nu este totală și proaspătul eretic mai păstrează unele rânduieli corecte, odată cu trecerea timpului și cu învechirea în erezia respectivă nu se mai justifică simpla ungere cu mir, *deoarece catolicii și protestanții s-au depărtat între timp cu totul de dreapta credință*. Dacă este așa, atunci cum se mai pot numi “Biserici”?

În anul 2014 a fost aprobată și publicată o carte numită *Primirea la Ortodoxie a celor de alte credințe*, în care, în locul formulării “Rânduiala primirii la credința ortodoxă a ereticilor și schismaticilor” se folosește formularea “Rânduiala primirii la credința ortodoxă a eterodocșilor”[62]. Termenul “heterodox” este definit într-o notă ca “un creștin care nu aparține Bisericii Ortodoxe”. În această ediție, dialogul dintre preot și catehumen este uniformizat și simplificat:

Întrebare: Vrei să te lepezi (să renunți sau să te desparți) cu adevărat de toate învățăturile greșite la care ai fost părtaș până acum?

Răspuns: Vreau aceasta cu adevărat.

Apoi, în locul anatemisirii ereziei sau schismei din care catehumenul face parte, se propune formularea[63]:

Întrebare: Te lepezi (sau renunți sau te desparți) de orice învățătură rătăcită a confesiunii (romano-catolice/luterane/baptiste etc.) la care ai fost părtaș până acum?

Răspuns: Mă lepăd (renunț/mă despart).

Lepădarea are, în această carte de cult, variantele renunțării sau despărțirii, în cazul în care penitentului i s-ar părea că lepădarea este prea radicală. Această ultimă ediție a slujbei de primire la credință a ereticilor și schismaticilor introduce denumirea de “heterodox”, ca desemnând o simplă neapartenență la Biserica Ortodoxă, nu neapărat o apartenență la o erezie sau schismă. De altfel, ideea de schismă și erezie este aproape cu totul eliminată (termenii mai există la pagina 20, unde se vorbește despre ungerea cu Sfântul și Marele Mir a ereticilor și schismaticilor). În mărturisirea de credință a romano-catolicilor (nu a papistașilor, cum spun vechile molitfelnice), papa este numit “episcopul Romei”, adică i se aplică statutul pe care îl avea când Biserica apuseană era unită cu cea din Răsărit. Protestanții sunt numiți pur și simplu “protestanți”, fără a se face mențiunea stării lor deeretici. Oare ce a determinat această “diortosire” a slujbei de primire la Ortodoxie a ereticilor și schismaticilor? Să fi fost o acțiune a acelor culte de întoarcere la Ortodoxie prin corectarea erorilor lor doctrinare sau este rezultatul unui intens dialog ecumenist, purtat decenii întregi sub sloganul “dialogului dragostei”?

Despre dialogul ecumenic, sfântul Iustin Popovici afirmă că “«dialogul» contemporan al «dragostei», care se înfăptuiește în chipul unui sentimentalism găunos este în realitate refuzul, pornit din puținătatea de credință, *sfînțirii Duhului și credinței adevărului* (2 Tesaloniceni 2,18), adică refuzul singurei *iubiri de adevăr* (2 Tes. 2,10) mântuitoare”[64]. Condamnând distincția umanistă între dragoste și adevăr, sfântul sârb canonizat pe 29 aprilie 2010 și serbat de către Biserica Sârbă pe 1 iunie, avertiza: “există și un «*dialog al minciunii*», *atunci când cei ce dialoghează se înșală*, cu știință sau fără știință unii pe alții. Un astfel de dialog e propriu tatălui minciunii, diavolului... Nu există «dialog al dragostei» fără dialogul adevărului. Altminteri, un astfel de dialog este nefiresc și mincinos”[65].

- “Bisericile” din afara Bisericii

Cel mai controversat și mai disputat articol al acestui document este articolul 6, în care se spune că Biserica “acceptă denumirea istorică a altor Biserici și confesiuni heterodoxe, care nu se află în comuniune cu ea”. Chiar dacă această variantă este o formă îndulcită a formulării care spunea că “Biserica acceptă existența istorică a altor Biserici și confesiuni heterodoxe”, prin această acceptare a denumirii istorice se încearcă un artificiu lingvistic prin care se recunoaște de fapt existența altor Biserici în afara Bisericii. Lucrul acesta este ilustrat plener de critica IPS Serafim de Pireu, care spune: “Cum este posibil să numească cineva ceva, în timp ce, în același timp, respinge existența acelui fapt, pe care îl numește?”[66]. Același înalt ierarh sesizează o contradicție în termeni în formularea “biserici heterodoxe”, deoarece denumirea de “heterodoxe” arată clar că dogmele lor sunt altele (hetero) față de cele ale Bisericii.

Maniera în care s-a prezentat publicului creștin această problemă eclesiologică aduce mai mult a metodă de negociere în domeniul marketingului sau managementului politic decât a căutare cinstită a adevărului de către sinodali și de împărtășire a sa pliiromei Bisericii. Mai precis, s-a propus o variantă catastrofală, inacceptabilă (formularea “acceptarea existenței istorice a Bisericilor heterodoxe”), pentru ca atunci când s-a venit cu o formulă aparent moderată, întreaga comunitate ortodoxă să respire ușurată că nu s-a recunoscut efectiv existența altor Biserici.

În realitate însă, discuția ar trebui să se poarte în jurul termenului “*acceptă*”, care, în conformitate cu gândirea patristică și canonică, ar fi trebuit să fie “*condamnă*”, deoarece toate sinoadele ecumenice, și nu numai cele ecumenice, ne-au obișnuit cu *detașarea clară a Ortodoxiei de diferitele erezii, iar nu cu acceptarea lor*, indiferent că e vorba de acceptarea existenței, a denumirii, sau a oricărui alt aspect legat de ele. Un sinod, fie el ecumenic sau panortodox, care nu face clar distincția între Ortodoxie și erezie nu se poate numi în niciun fel sinod.

Toate sinoadele ecumenice au condamnat ereziile dinaintea lor și pe cele pentru care s-au întrunit. Astfel, după ce recunoaște deciziile dogmatice ale Sinodului I Ecumenic, canonul 1 al Sinodului al II-lea Ecumenic anatemizează toate ereziile apărute între cele două sinoade: “Au hotărât sfinții părinți cei adunați în Constantinopol a nu se strica Credința Părinților celor trei sute optsprezece, ce s-au adunat în Niceea Vitiniei, ci a rămâne aceea domnitoare și a se anatemisi *toate*

eresurile și cu deosebire cel al *evnomianilor*, adică al *evdoxianilor*, și cel al *imiarienilor* [jumătate *arieni*] sau al pnevmatomahilor [luptătorii Duhului]. Și cel al savelienilor, și cel al marchelianilor, și cel al fotinianilor, și cel al apolinarianilor”[67] (s.n.).

Canonul 7 al Sinodului al III-lea Ecumenic reafirmă credința stabilită la Niceea și inspirația acelui sinod de către Sfântul Duh, anatemizează pe oricine ar avea altă mărturisire de credință: “Acestea citindu-se, a hotărât Sfântul Sinod, altă credință nimănui a-i fi slobod să aducă sau să scrie, sau să alcătuiască, afară de cea hotărâtă de Sfinții Părinți, cei adunați în cetatea Niceenilor, împreună cu Duhul Sfânt; iar pe cei ce îndrăznesc ori a alcătui altă credință, ori a propune, ori a o produce celor ce voiesc a se întoarce la cunoștința adevărului, sau din elinism, sau din iudaism, sau din orice fel de eres; aceștia de ar fi episcopi sau clerici, străini să fie episcopii de episcopie și clericii de clericat, iar de ar fi lumeni, să se anatematisească”[68]. Canonul anatemizează și pe mireanul care învață ceva contrar învățaturii sinodului al III-lea, pe clerici caterisindu-i.

Canonul I al Sinodului al IV-lea Ecumenic recunoaște toate deciziile canonice ale sinoadelor precedente: “Canoanele cele așezate de Sfinții Părinți în fiecare sinod până acum, am îndreptuit a se ținea”[69].

Cea mai sintetică trecere în revistă a luptelor sinoadelor ecumenice contra ereziei o face canonul 1 al Sinodului al VI-lea Ecumenic, care enumeră cele cinci sinoade anterioare la care adaugă în mod natural deciziile acestui al VI-lea sinod, recunoscându-le inspirația din partea Duhului Sfânt și întărindu-le învățăturile dogmatice, hotărând ca “lepădând și noi și anatematisind pe toți ăe care i-au lepădat și i-au anatematisit (și ei), ca pe vrăjmași ai adevărului și care au întărâtat cele deșarte împotriva lui Dumnezeu și nedreptate au cugetat spre înălțime. Iar dacă cineva dintre toți nu vor ține și nu vor îmbrățișa prozisele dogme ale buneii cinstiri de Dumnezeu și nu vor slăvi și nu vor propovădui așa și s-ar apuca a meșteșugi împotriva acestora fie anatema, după hotărârea cea acum așezată de către proarătații sfinții și fericiții Părinți... Căci noi nici a se adaoge, nici iarăși a se scoate după cele mai înainte hotărâte nicidecum am socotit, nici măcar după orice fel de cuvânt am putut”[70].

Canonul 2 al aceluiași sinod recunoaște valabilitatea tuturor canoanelor emise înainte, fie de către cele cinci sinoade ecumenice anterioare, sau de către Sfinții Apostoli, sau de sinoade locale, sau chiar de diverși sfinți părinți.

Același duh reiese din canonul 1 al Sinodului al VII-lea Ecumenic, care reafirmă toate hotărârile emise de “trâmbițele Duhului” (Sfinții Apostoli, sinoadele locale, sinoadele ecumenice sau diferiți Sfinți Părinți ai Bisericii), anatemizând pe toți cei anatemizați de sinoadele anterioare.

Despre faptul că ereziile nu pot fi recunoscute ca Biserici în niciun fel (istoric, la nivel de denumire, la nivel ontologic etc.) mărturisește și sfântul Iustin Popovici, care este foarte tranșant: “Învățătura Bisericii Ortodoxe a Dumnezeu-Omului Hristos, rostită de către Sfinții Apostoli, de către Sfinții Părinți și de către Sfintele Sinoade asupra ereticilor este următoarea: *ereziile nu sunt Biserică și nici nu pot fi Biserică*”[71] (s.n.).

- Condamnarea persoanelor și grupurilor care “periclitează” unitatea Bisericii

După ce exprimă punctul de vedere al Mișcării Ecumenice cu privire la unitatea exterioară a Bisericii, enunțând ca metodologie de lucru “descoperirea elementelor credinței comune creștine” (articolul 11)[72], cu scopul “restabilirii finale a unității în credința cea adevărată și în iubire”, documentul condamnă, în articolul 22, persoanele și grupurile care, “sub pretextul pretensei păstrării sau apărării a Ortodoxiei autentice”, întreprind o “tentativă de a rupe unitatea Bisericii”.

Cu alte cuvinte, în viziunea acestui document, unitatea Bisericii și mai ales păstrarea și apărarea Ortodoxiei autentice se realizează numai în cadrul Mișcării Ecumenice, în dialogul intercreștin și în căutarea scopului comun “de restabilire finală a unității în credința cea adevărată și în iubire” (articolul 12 al documentului)[73]. Oricine condamnă acest demers ecumenist este considerat dușman al unității Bisericii.

Documentul invocă în sprijinul acestei idei canonul 6 al Sinodului al II-lea Ecumenic, susținând că acest sinod consfințește autoritatea supremă în materie de credință și reguli canonice a episcopilor în sinod. Se cuvine să facem totuși două precizări.

În primul rând, canonul 6 al Sinodului al II-lea Ecumenic vorbește despre clevetiri la adresa episcopilor, care “mânjesc numele iereilor și tulbură popoarele cele pașnice”. Canonul decide ca dacă pâră împotriva episcopului este una “de drept comun”, să nu se țină cont de religia celui care face plângerea și să i se rezolve aceluia prejudiciul produs, dacă el există; când însă episcopului i se aduc *acuze bisericești*, trebuie văzut cine face aceste acuzații: să nu fie primiți a aduce acuze bisericești ereticilor, schismaticilor, celor ce se află sub vreun canon oarecare; însă “dacă oarecare nici eretici fiind, nici achinoniți (neîmpărtășiți), nici osândiți, nici mai înainte prihăniți pentru oarecare greșale ar zice că au oarecare bisericească pâră asupra episcopului, aceștia, poruncește Sfântul Sinod, mai întâi a-și înfățișa mai înaintea tuturor episcopilor eparhiei”.

Cu alte cuvinte, acest canon invocat permite ortodocșilor a aduce pâră bisericească împotriva episcopului, fără ca acest lucru să se considere a fi “ruperea unității Bisericii”. El poate, prin urmare, fi invocat *numai în condițiile în care documentul îi consideră pe toți ortodocșii antiecumeniști eretici sau schismatici*.

În al doilea rând, este un adevăr indisputabil că sinodul *ecumenic* al Bisericii este autoritatea supremă în materie de credință și hotărâri canonice. Așa cum am arătat mai sus însă, hotărârile dogmatice ale oricărui tip de sinod *trebuie receptate de către pliroma Bisericii pentru a avea valabilitate*. Numai în felul acesta un sinod este considerat a fi sau nu inspirat de către Duhul Sfânt. Au existat situații în istorie când nu au fost admise hotărâri ale unor sinoade, fără ca acest lucru să fie considerat în vreun fel “un atac la adresa unității Bisericii”. Dimpotrivă, istoria le consemnează ca apărare a adevăratei Ortodoxii, iar meritul aparține deopotrivă poporului credincios, cât și clericilor rămași ortodocși în acele momente.

Despre această pretenție de infailibilitate a sinodului, care exclude pliroma Bisericii de la hotărârile dogmatice pe tema ecumenismului, profesorul Ioannis Romanides afirmă: “Avem astăzi învățătura despre infailibilitatea Sinoadelor Ecumenice. Această învățătură a infailibilității Sinoadelor Ecumenice, așa cum se descrie ea astăzi, presupune că ar exista o instituție a Sinodului Ecumenic care să dețină infailibilitatea Bisericii... Nu există la Părinți o asemenea concepție despre Sinodul Ecumenic. Desigur, *Sinodul Ecumenic este infailibil, dar nu este o instituție infailibilă*... Părerea că Părinții unui Sinod Ecumenic sunt inspirați de Dumnezeu, deoarece s-au întrunit în Sinod Ecumenic și, prin urmare, adică, sunt

inspirați de Dumnezeu, eu, cel puțin, nu am găsit-o nicăieri... Dacă am avea 150 de episcopi care înainte de a merge la Sinod nu erau inspirați de Dumnezeu, aceștia, care nu erau inspirați de Dumnezeu înainte de Sinod, vor deveni inspirați de Dumnezeu după rugăciunea de deschidere a Sinodului? Și vor înceta să mai fie inspirați de Dumnezeu după încheierea Sinodului?”[74].

Argumentul profesorului Romanides indică faptul că *sinoadele ecumenice au fost inspirate pentru că la ele au participat oameni inspirați de Duhul Sfânt*, adică Sfinții Părinți, a căror viață era trăită întru Hristos. IPS Ierotheos Vlachos conchide că “Faptul că Sinoadele Ecumenice sunt inspirate de Dumnezeu este legat de prezența la acestea a Părinților care erau inspirați de Dumnezeu. Nu Sinodul este inspirat de Dumnezeu ca instituție, ci prin participarea la Sinod a celor îndumnezeiți”[75].

La rândul său, profesorul Nikos Matsukas, în *Teologia dogmatică și simbolică*, arată clar că “sinodul ecumenic nu descoperă adevărul de la început... adevărul... este experiențial și harismatic... el premerge oricărui sinod și determină sinodul însuși... Prin urmare, este antiortodox ca cineva să afirme că sinodul ecumenic formează conștiința sau mentalitatea Bisericii, ca și cum membrii ei ar trăi într-o lume necunoscută. El doar elucidează o învățătură, o interpretează și păzește anumite mădulare de înșelare”[76]. Ierarhia bisericească nu trebuie să creeze sau să trezească conștiința poporului ori de câte ori apare o erezie, deoarece “conștiința bisericească există, este vie, sau cel puțin ierarhia este datoare să mențină permanent această stare”[77].

Prin urmare, pretenția de a-i condamna pe cei ce luptă împotriva ecumenismului și a tendințelor ecumeniste este cu totul deplasată, deoarece în rândul lor se află oameni pe care Biserica îi consideră deja ca sfinți, cel mai ilustru caz fiind Sfântul Iustin Popovici, care definește astfel ecumenismul: “Ecumenismul este numele de obște pentru creștinismele mincinoase, pentru bisericile mincinoase ale Europei Apusene. În el se află cu inima lor toate umanismele europene, cu papismul în frunte; iar toate aceste creștinisme mincinoase, toate aceste biserici mincinoase, nu sunt altceva decât erezie peste erezie. Numele lor evanghelic de obște este a-tot-erezie (panerezie). De ce? Fiindcă de-a lungul istoriei feluritele erezii tăgăduiau sau slăbeau anumite însușiri ale Dumnezeu-Omului Domnului Hristos, în timp ce ereziile acestea europene îndepărtează pe Dumnezeu-Omul în întregime și pun în locul lui pe omul european”.

Opinia marelui teologi sârb este confirmată și de către marele teolog român Dumitru Stăniloae, care consideră că ecumenismul relativizează credința adevărată și că “a avut dreptate un sârb, Iustin Popovici, când l-a numit panerezia timpului nostru”[78]. A condamna un sfânt declarat al Bisericii ca pe unul care dorește ruperea unității acesteia este illogic.

3. Despre relația Bisericii cu lumea

Dacă documentul despre relațiile cu „lumea creștină” este unul ecumenist, aprobat de către cel mai înalt for ortodox, documentul despre relațiile cu lumea lasă impresia unui document politic oarecare, în care sunt expuse idealuri seculare la care Biserica se face părtașă. Tonul acestui document este tot unul ecumenist, de cooperare a ortodocșilor și eterodocșilor[79] (și, evident, a celor de alte religii sau de nicio religie) la realizarea unei păci mondiale și a unei justiții sociale, irealizabile, de altfel, fără mărturisirea de către toți participanții la acest proces a credinței celei adevărate și a armonizării lor cu lucrarea de mântuire a lumii, realizată de Biserică. Consecința gravă a acestui document este minimalizarea păcii pe care a adus-o Hristos prin actul Întrupării și care este darul Duhul Sfânt lucrător în lume, dar și impresia utopică a realizării unei păci durabile în afara lucrării lui Hristos și a Bisericii Sale[80].

Lipsa cea mare a documentului “Misiunea Bisericii Ortodoxe în lumea contemporană”[81] este că *nu condamnă ca erezii aberațiile pe care le observă la nivelul vieții sociale, ideologiile străine cu totul societății creștine*, pe care se mulțumește doar să le treacă în revistă, sugerând pe alocuri pași mărunți ce ar trebui făcuți, în niciun caz suficienți față de catastrofalele lor consecințe. Secularizarea și globalizarea (care nu reprezintă decât o reluare a păcatului Turnului Babel, descris în Facerea 11), feminismul (care nu e decât o reiterare a căderii Evei din Facerea 3 și o revoltă contra ascultării femeii recomandate în Efes. 5,22, 1Pt. 3,1 ș.a.), propaganda LGBT (care ignoră legea divină impusă în Leviticul 18, Romani 1), devalorizarea persoanei umane (contrară teologiei creștine, care pune accent pe valoarea omului - Ioan 3, 16; Lc. 15,7-10 ș.a.), nedreptatea socială sunt abateri grave de la legea divină, unele dintre ele sunt erezii la fel de grave ca și cele teologice, care trebuia sancționate ca atare.

3.1 Adeziunea la iluminism, corectitudine politică și teorii de gen

În preambulului documentului “Misiunea Bisericii Ortodoxe în lumea contemporană” aflăm că Biserica ortodoxă își aduce contribuția la realizarea păcii, a “dreptății, libertății, fraternității” și dragostei între popoare. Cele trei idealuri, cuprinse de noi între ghilimele, sunt sloganul iluminismului european, “egalitate, libertate, fraternitate”, în iluminismul românesc “egalitatea” fiind chiar exprimată prin ideea de “dreptate”, după cum arată și lozinca revoluției de la 1848, “dreptate și frăție”. Iluminismul european *a fost un curent puternic anticreștin*, având ca scop programatic distrugerea spiritualității creștine și înlocuirea ei cu ideologiile raționaliste. De altfel, rădăcina catastrofei spirituale planetare, a crizei devastatoare pe care o trece societatea în zilele noastre, este ideologia distopică iluministă, care a proclamat autonomia și supremația rațiunii, pe care a transformat-o într-un adevărat idol[82].

Într-un dialog imaginar conceput de către sfântul Nicolae Velimirovici între Europa raționalistă și Hristos, Europa îi spune la un moment dat Mântuitorului: “Pleacă de la noi. Noi nu te cunoaștem. Noi ne ținem de filosofia elină și de cultura romană. Vrem libertate! Avem universități! Știința este steaua noastră călăuzitoare. Deviza noastră este «Libertate, egalitate și fraternitate». Rațiunea noastră este dumnezeul dumnezeilor...”[83].

De asemenea, documentul face o referire destul de imprecisă la “discriminarea *de altă natură*”. Este adevărat că în paragraful E2 se limitează cumva formele de discriminare, însă formularea din preambul se aseamănă destul de mult cu art. 21 din Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, art. 21: “Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia, convingerile, opiniile politice sau *de orice altă natură*, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală”[84] (s.n.). Acest paragraf, impus de Uniunea Europeană în legislațiile tuturor statelor membre, a devenit arma tuturor organizațiilor care promovează drepturile homosexualilor pentru răspândirea propagandei LGBT, a căsătoriilor și parteneriatelor homosexuale, sub umbrela nediscriminării pe orice criteriu. Un asemenea

principiu a fost prezent și în proiectul de Constituție a României în 2012[85], fiind puternic combătut de organizațiile creștine la acea vreme. Inițial se dorise reproducere exactă a articolului din Carta Drepturilor Fundamentale, însă ulterior, la presiunea asociațiilor creștine, s-a optat pentru o variantă în care discriminarea pe criterii de orientare sexuală să fie înlocuite de “criterii de altă natură” sau “de natura acestora”[86].

Pe baza criteriului nediscriminării “de orice altă natură” organizațiile care promovează drepturile homosexualilor au demarat un adevărat război împotriva mentalității creștine, pe tot continentul european. În țările în care aderența la valorile creștine este scăzută au impus foarte ușor căsătoriile homosexuale și chiar ideea adopțiilor de copii. Această luptă se duce actualmente și în societatea românească, unde se desfășoară chiar în această perioadă un referendum național cu privire la caracterul heterosexual al familiei românești. O formulare atât de echivocă ar permite un argument din interiorul Bisericii împotriva luptei pentru apărarea familiei tradiționale.

La litera E, paragraful 2 a documentului, “Biserica Ortodoxă mărturisește că fiecare ființă umană - indiferent de culoare, religie, rasă, *gen*, naționalitate sau limbă - este creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și are drepturi egale în societate”. În acest document, sinodul introduce, în mod stupefiant, nediscriminarea *de gen*, deosebită de nediscriminarea de sex, despre care vorbește în paragrafele anterioare (paragraful 3, de la început). Ceea ce e și mai greu de înțeles este faptul că ideea este susținută chiar prin invocarea unui pasaj din Sfânta Scriptură, “nu mai e nici iudeu, nici elin, nici rob, nici liber, nu mai este parte bărbătească, nici parte femeiască” (Gal. 3,28), în care expresia “nu mai e nici parte bărbătească, nici parte femeiască” pare a fi luată într-un sens al teoriilor de gen, cu totul străin celor afirmate de Sfântul Apostol Pavel.

Teoriile de gen reprezintă o invenție a feminismului radical, a neomarxismului și a activiștilor LGBT, care doresc o re poziționare a minorităților sexuale și a rolului femeii în “societatea patriarhală”. O definiție succintă a teoriilor de gen ar fi: “teoria genului este un curent de gândire ce explică faptul că sexul «sociologic» al fiecărui individ este rezultatul unei alegeri personale și al influențelor culturale, mai degrabă decât ține de biologie”[87].

Această ideologie este prezentă în sistemele de educație din aproape toate țările Uniunii Europene, iar părinții creștini duc lupte aprige pentru a-și proteja copiii

de astfel de concepții. O recunoaștere a ideii de gen într-un document oficial al Bisericii Ortodoxe universale[88] nu face decât să dinamiteze lupta asociațiilor creștin-ortodoxe contra propagandei agresive LGBT în societățile europene în care ortodocșii trăiesc.

Sfârșitul paragrafului E2 este foarte neinspirat formulat “Potrivit învățaturii sale, Biserica refuză discriminarea sub formele enumerate mai sus, care presupun o deosebire în demnitate între persoane”. Din această formulare, rezultă, *per a contrario*, că Biserica agreează alte forme de discriminare, neenumerate în paragraful anterior. Încercând să aibă un limbaj diplomatic, în locul unei afirmări clare a faptului că Biserica nu acceptă ideologiile LGBT, deoarece acestea sunt contrare revelației și tradiției, autorii documentului lasă să se înțeleagă că Biserica nu refuză discriminarea pe alte criterii decât cele enumerate mai sus, dar enumerate, de exemplu, în Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene: originea socială, caracteristicile genetice, convingerile, opiniile politice, averea, nașterea, un handicap, vârsta. În realitate însă, *Biserica nu a practicat și nu practică niciun fel de discriminare*, nici față de comunitățile homosexuale, cărora le atrage doar atenția că viziunea lor este contrară Scripturii și voii lui Dumnezeu și că obligarea creștinilor, care urmează calea Scripturii, să accepte această viziune este un abuz.

La pasajul E3 se afirmă că Biserica dorește să aplice principiile drepturilor omului în lumina propriei învățături despre Sfintele Taine, despre familie etc. Din păcate însă, aceste principii sunt folosite în zilele noastre tocmai pentru a asigura “autonomia” persoanei europene față de autoritatea Bisericii și a învățaturii lui Hristos. Drepturile omului sunt folosite în acest moment ca cea mai eficientă armă pentru eliminarea Bisericii de pe scena socială și politică. Practic, trăim o epocă în care sunt create drepturi ale omului care nu au niciun fundament pentru a exista (drepturile avortive, dreptul statului de a interveni brutal în familii pentru a “apăra interesul superior al minorului” împotriva propriilor părinți etc.). Această stare de fapt a determinat pe Întâistătătorul Bisericii Ruse să afirme că activitatea de protecție a drepturilor omului a devenit “o nouă erezie globală, o nouă idolatrie, care îl smulge pe Dumnezeu din viața omului. Tocmai pentru a depăși această erezie a timpului nostru, ale cărei consecințe pot fi apocaliptice, Biserica trebuie să își direcționeze forța apărării sale, a cuvintelor sale, a gândurilor sale”[89]. Ierarhul rus se referea evident la folosirea abuzivă a acestor drepturi ale omului ca armă contra spiritualității creștine.

Confuzie creează și “binecuvântarea” cercetării științifice a lumii ca “dar al lui Dumnezeu făcut omului”, în condițiile în care cercetarea științifică și-a propus, de câteva secole bune, ca document programatic, tocmai o revoltă împotriva lui Dumnezeu și o demonstrare a inexistenței Acestuia printr-o hermeneutică materialistă a datului lumii sensibile. Mai indicată ar fi fost o condamnare a confiscării cercetării științifice de către ideologiile darwinist-ateiste și o transformare a științei, care, în sine, este un dar al lui Dumnezeu dat omului pentru a-L cunoaște din fapte (Rom. 1,20, Ps. 18,1), în pseudoștiință pusă în slujba unei doctrine cu totul anticreștine. De asemenea, înrobirea omului de către tehnologie și punerea acesteia în slujba creării unei iluzii a progresului și a unui paradis terestru sunt realități care ar fi trebuit evidențiate și condamnate ca reprezentând o deturnare a omului de pe calea sa naturală, a întâlnirii cu Dumnezeu și a mântuirii.

3.2 Biserica și ecologia New-Age

O decizie stupefiantă adoptată în Creta a fost stabilirea zilei de 1 septembrie ca “zi de rugăciune pentru protecția mediului natural”. Pe tema raportului cu mediul înconjurător ar fi fost de ajuns o referire la faptul că Biserica are zile speciale pentru “protecția mediului natural”[90], în care ea nu doar se roagă pentru protecția naturii, ci o și sfințește: Boboteaza, Izvorul Tămăduirii și alte asemenea sărbători. O simplă afirmare a acestui adevăr ar fi fost de ajuns pentru a arăta modul în care Biserica participă la acțiunea proniatoare a lui Dumnezeu asupra lumii create.

Din păcate însă, mențiunea că Biserica este implicată în “evenimente ecologice la nivel internațional” și decizia de a institui o zi specială de rugăciune pentru mediu ignoră faptul că ecologia este folosită ca pretext pentru promovarea religiei panteiste idolatre New Age, în centrul cultului căreia se află Pământul-Mamă, o zeităte precreștină care întruchipează simbolic “mediul înconjurător”. Acest pasaj este, prin implicațiile sale, păgân și contrare rolului Bisericii în lume.

În înțelegerea gravității acestei decizii ne vine autorul Manuel Vasquez, care în cartea *Pericolul ascuns*, ne spune, citând scriitorul american David Hunt[91], că de fapt acest text a fost un test suprem pe care Mișcarea Ecumenică l-a dat

Ortodoxiei: *Consiliul Mondial al Bisericii a hotărât acum că testul major al Ortodoxiei este poziția față de mediul înconjurător. Unul dintre punctele de cotitură ale realizării Noii Ordini Mondiale a fost Summitul Pământului din 1992, de la Rio de Janeiro, în care s-a desprins ideea că pentru salvarea planetei este nevoie de “unire, ca societate globală, un fel de plan Marshall mondial”[92].*

Un comentariu al lui Manuel Vasquez descrie perfect confuzia care domină tot pasajul sinodal referitor la mediul înconjurător: *“Creștinii nu au fost alarmați de popularitatea crescândă a mișcării ecologice. De fapt, mulți o consideră o cauză vrednică, având în vedere că premisa ei fundamentală, de la care pornește, grija față de starea mediului înconjurător al pământului concordă pe deplin cu concepția creștină despre isprăvnicia încredințată omului asupra naturii. Totuși, mulți ecologiști personifică natura pe plan religios: natura este considerată Pământul-Mamă, «Geea», zeița păgână a pământului, spiritul care locuiește în plante etc. New Age îi încurajează pe oameni să trăiască din nou simțământul că sunt parte a naturii. Ei nu îndeamnă oamenii să se întoarcă către Dumnezeu, Creatorul naturii, ci către natura însăși... Ecologiștii... cred că noi distrugem lumea în care trăim pentru că am pierdut legătura cu Mama pământ”[93] (s.n.).*

Despre faptul că ecologia este vehiculul Noii Ere ne dau mărturie și alți teoreticieni laici sau teologi care au analizat această mișcare cu pretenția de panreligie. Iată ce spune teologul german Lothar Gassman despre ecologie: *“[Fritjof] Capra trece de limite... el cere o nouă spiritualitate, o filieră și în domeniul spiritual - o filieră care relativizează toate religiile, filozofiile și ideologiile și le amestecă, formând din ele o «pastă» omogenă. O asemenea religie mondială, întemeiată pe conștiința ecologică, este antihristică și trebuie refuzată hotărât... La fel de antihristică este și așteptarea mântuirii prin legătura dintre om și natură, dintre zeități feminine și zeița naturii Gaia”[94]. Gassman îl citează pe Reinhard König, care spune: “ecologiștii reprezintă prima putere politică din lume care și-a ales drept scop impunerea gândirii New Age pe plan politic”[95]. Exact asta face și Biserica Ortodoxă prin participarea sa la “proiecte ecologice internaționale”, impune doctrina New Age în întreaga lume.*

Una dintre cele mai mari autorități în materie de New Age, Bruno Würz, are un întreg capitol numit *“Mișcarea ecologistă componentă a rețelei New Age”[96].* Caracterul panteist al ecologismului este subliniat de afirmația lui Würz că pentru a manifesta responsabilitatea sa față de natură, omul trebuie să considere natura ca pe o entitate vie, ce tinde spre subiectivitate. *“O natură moartă, o natură*

numai obiect nu poate întreține sentimentul responsabilității... Omul trebuie *reeducat* în spiritul responsabilității față de natură”[97]. Partenerul de reeducare a ecologismului este feminismul new-agist, care își propune desființarea modelului actual de viață și transformarea societății într-una androgină, în care să se desființeze barierele dintre sexe (aceasta este teza fundamentală a teoriei genurilor, operă a feminismului new-agist). Pentru că feminismul new-agist luptă contra “tiraniei patriarhale”, propunând o feminizare a lumii, această ideologie are ca punct de întâlnire cu ecologia ideea de adorare a zeității Pământul-Mamă, prezentă sub diferite forme în mai multe culturi ale lumii vechi. În felul acesta, ecologia și feminismul au o formă de spiritualitate comună, pusă în slujba ambelor ideologii și, în cele din urmă, a New-Age-ului însuși.

În cadrul unor “evenimente ecologice internaționale” s-a desprins ideea creării unor sărbători dedicate Pământului-Mamă. Sub masca protecției mediului au fost introduse două sărbători cu caracter magico-new-agist: Ora Pământului și Ziua Pământului-Mamă.

Ora Pământului este o practică magică de adorare a întunericului, pe care planeta întreagă îl practică în luna martie a fiecărui an, prin stingerea luminii pe o perioadă de o oră în ultima sâmbătă a lunii martie. Motivația este conservarea energiei pământului și reducerea poluării, dar și conștientizarea (sau cum ar spune L. Gassman, “reeducarea”) populației și sensibilizarea sa față de problemele ecologice, adică pregătirea lor pentru acceptarea noii religii planetare.

La rândul său, Ziua Pământului-Mamă este un ritual anual de sorginte new-agistă, dedicat unei zeități păgâne centrale în gândirea religiei New Age, zeița Mama-Pământ, serbată în luna aprilie pe teritoriul întregii planete, ca urmare a Rezoluției 63/278 adoptate de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, dedicate Zilei Internaționale a Pământului-Mamă. Această rezoluție s-ar dori în realitate un fel de *edict religios prin care Organizația Națiunilor Unite a proclamat cultul zeiței Pământul-Mamă pe întreg teritoriul planetei*, invitând, deoarece nu poate obliga, toate statele membre, organizațiile sistemului ONU, organizațiile internaționale, regionale și subregionale, societatea civilă, ONG-urile și toate persoanele relevante să respecte Ziua Internațională cum se cuvine și să sporească sensibilitatea populației față de ea[98].

Acest abuz este motivat în expunerea de motive a rezoluției, care leagă această zi

de problemele ecologice ale planetei și de nevoia de a spori interesul față de ele. Însă atunci când decide folosirea expresiei „Pământul-Mamă”, Adunarea Generală a ONU „recunoaște că Pământul-Mamă este o expresie cu care este numită planeta Pământ într-o serie de țări și regiuni”, fără a reține că *această denumire este una exclusiv religioasă*, fie că vorbim de denumiri ale unor zeități preistorice, ca zeița de la Cucuteni, de zeități antice, ca Tellus Mater sau Gaia, sau de Pământul-Mamă, zeitatea aflată în centrul religiei New-Age.

Rezoluția ONU este o victorie personală a lui Evo Morales[99], președintele Boliviei, care, speculând discursul religios New Age, atât de bine primit pe toată planeta sub masca ecologiei, a propus Adunării Generale ONU[100] *o zi mondială în care să se sărbătorească zeitatea boliviană Pachamama, Pământul-Mamă*. Acestei zeități i se închină președintele, deși pretinde că este catolic, participând și el, asemenea celor care doresc să organizeze festivaluri de ritualuri “antice” cucuteniene, la “ritualuri ancestrale” precreștine, fapt ce i-a determinat pe unii conducători spirituali indigeni din țările învecinate să-l considere „ghidul lor spiritual și politic” și să „roage natura și cosmosul să-l confirme ca lider continental”. Cu alte cuvinte, printr-un joc inteligent, *Morales a convins ONU să mondializeze cultul unei zeități a țării sale, sub masca ecologiei și a grijii față de planetă. Efortul lui Morales s-a întâlnit cu mentalitatea new-agistă a multora de la ONU și astfel, în școlile din România copiii serbează zeița lui Evo Morales și a new-agiștilor*.

Această ideologie îmbracă diverse forme de propagandă, inclusiv prin predarea sa în școli, prin programe intensive de “conștientizare” a tinerelor generații (a se citi reeducare) față de problemele ecologice, pregătindu-i pentru adorarea naturii ca zeitate. Din acest motiv, ni se pare stupefiant să vedem Biserica noastră adoptând o “zi de rugăciune pentru mediu”, în chiar prima zi a anului bisericesc. La nivelul județului Neamț, noi, creștinii ortodocși, am luptat cu o tendință a unor grupări new-agiste de a amplasa în capitala județului o statuie a unei zeități preistorice feminine a fertilității, o Zeiță Pământul-Mamă locală, care să conecteze localitatea noastră la cultul planetar new-agist. Acțiunea s-a desfășurat sub auspiciile generoase ale recuperării unei părți a culturii naționale preistorice și a punerii sale în valoare pentru promovarea turismului. Opoziția noastră fermă ne-a adus o serie de catalogări, insulte, reacții negative din partea forțelor care susțin acel program. Imaginați-vă surpriza noastră când am văzut că la cel mai înalt nivel Biserica noastră participă la programe ecologiste și chiar dorește crearea unei

sărbători religioase cu temă ecologică.

4. Receptarea hotărârilor din Creta

Având în vedere toate cele spuse până acum, se cuvine ca ierarhii care au semnat aceste documente (și pe cele legate de căsătorie și diaspora, pe care nu le-am mai dezbătut aici, dar care, la rândul lor, au probleme de raportare la învățătura corectă a Bisericii) să mediteze la sfatul cuviosului Paisie Aghioritul, care spune: “atunci când este vorba să se ia o hotărâre contrară poruncilor Evangheliei și unul [episcop] nu este de acord cu aceasta, dacă nu va cere să se scrie părerea lui înseamnă că este de acord cu acea hotărâre. Dacă nu este de acord, dar semnează fără să se consemneze părerea lui, face rău și este răspunzător pentru aceasta: este vinovat. În timp ce dacă își spune părerea sa și majoritatea este împotriva, el este în regulă înaintea lui Dumnezeu”[101]:

Poziția corectă față de aceste documente, având în vedere că ele au produs o mare neliniște în rândul populației creștin-ortodoxe, ar fi:

1. retragerea semnăturii de pe documentele neortodoxe acceptate la întâlnirea din Creta;
2. militarea pentru neaprobarea acestor documente de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în condițiile în care, considerându-se că în Creta a avut loc un Sinod Panortodox, se va decide aprobarea hotărârilor sale de către sinoadele locale.

Retragerea semnăturii are precedent în acțiunea unor episcopi ortodocși participanți la sinodul unionist de la Ferrara Florența. Văzând atitudinea foarte ostilă a poporului după semnarea actelor conciliare, unii arhierii ortodocși și-au retras semnăturile de pe acele acte, motivând că au fost induși în eroare.

[1] Pr. Prof. V. Ioniță, *Hotărârile întrunirilor panortodoxe din 1923 până astăzi*, Editura Basilica, București, 2013, p. 27.

[2] *Ibidem*, p. 34.

[3] *Ibidem*, p. 36.

[4] Arhid. Prof. dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I, EIBMBOR, București, 1990, p. 430.

[5] Pr. Prof. V. Ioniță, *op. cit.*, 2013, p. 58.

[6] *Ibidem*, p. 90.

[7] În legătură cu aceasta, mitropolitul Silvestru Moraru spunea: "Convocarea unui sinod ecumenic, arătând ca un sinod panortodox, nu e decât un sinod ecumenic" (Prof. Liviu Stan, "Importanța vechilor sinoade ecumenice și problema unui viitor sinod ecumenic", *ST* 3-4, 1972).

[8] <http://lonews.ro/sfantul-si-marele-sinod-panortodox/22846-comunicat-patriarhia-antiohiei-nu-recunoaste-marele-sinod-ortodox-din-creta.html>.

[9] *Pidalion, Cârma Bisericii Ortodoxe*, Editura "Credința strămoșească", 2007, p. 408.

[10] Prof. Liviu Stan, art. cit.

[11] *Pidalion*, ed. cit., nota 113, pp. 139-140.

[12] Acest lucru l-a remarcat și profesorul Demetrios Tselengidis, care a constatat o reducere a credinței stabilite de sinoadele ecumenice. <https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2016/07/25/dimitrios-tselenghidis-scurta-evaluare-a-sfantului-si-marelui-sinod/>.

[13] *Cf.* și
<https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2016/07/25/dimitrios-tselenghidis-scurta-evaluare-a-sfantului-si-marelui-sinod/>.

[14] *Ibidem*.

[15] Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, p. 199.

[16] Fotie al Constantinopolului, *Mistagogia Duhului Sfânt*, Polirom, Iași, 2013, p. 89.

[17] *Pidalion*, ed. cit., p. 146.

[18] Există opinia unor teologi ortodocși greci că inspirația Duhului lucrează și în funcție de vrednicia celor prezenți la sinod. De aceea, sfântul Grigorie vorbește despre *sfinții* adunați în sinod, pentru că între participanții la sinoadele vechi mulți erau sfinți în toată puterea cuvântului, cu o trăire desăvârșită. Despre această chestiune, vezi *infra*.

[19] *Pidalion*, ed. cit., p. 146.

[20] Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 429.

[21] *Ibidem*, p. 429.

[22] *Ibidem*, p. 429.

[23] <http://www.cuvantul-ortodox.ro/recomandari/2016/07/16/biserica-rusiei-respinge-statutul-panortodox-al-sinodului-din-creta-patriarhia-ecumenica-va-studia-tema-autocefaliei-bisericii-ucrainei/>.

[24]

<http://lonews.ro/sfantul-si-marele-sinod-panortodox/22846-comunicat-patriarhia-antiohiei-nu-recunoaste-marele-sinod-ortodox-din-creta.html>.

[25] <http://lonews.ro/sfantul-si-marele-sinod-panortodox/22846-comunicat-patriarhia-antiohiei-nu-recunoaste-marele-sinod-ortodox-din-creta.html>.

[26] <https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2016/07/25/dimitrios-tselenghidis-scurta-evaluare-a-sfantului-si-marelui-sinod/>.

[27] Acest studiu tratează doar documentele referitoare la relațiile Bisericii Ortodoxe cu lumea creștină și cu lumea în general, documentele referitoare la căsătorie, la post sau la diasporă, care conțin, la rândul lor, idei contrare învățaturii și tradiției, fiind analizate de alți membri ai colectivului de redacție a scrisorii adresate ierarhilor români.

[28] <https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2016/07/25/dimitrios-tselenghidis-scurta-evaluare-a-sfantului-si-marelui-sinod/>.

[29] Iconomia se referă la aplicarea epitimiilor, inclusiv pentru încălcarea unor doctrine dogmatice (apostazie), nicidecum nu implică tratament mai blând al

ereziei ca atare.

[https://www.pemptousia.ro/2013/05/acrivie-si-iconomie-bisericeasca-aplicarea-sfin-telor-canoane-se-face-in-duh-pastoral-partea-a-ii-a/-](https://www.pemptousia.ro/2013/05/acrivie-si-iconomie-bisericeasca-aplicarea-sfin-telor-canoane-se-face-in-duh-pastoral-partea-a-ii-a/)

[30] Interpretarea canonului care permite primirea în Biserică prin mirungere a unor eretici pune accentul pe contextul din acea epocă, în care despărțirea de Biserică nefiind de multă vreme, nu apucase să se distrugă total ordinea morală și canonică a comunității respective. Vezi *infra* explicația canoniștilor.

[31] Dovada acestui lucru este opinia sfântului sârb Iustin Popovici, care, aplicând acrivia, spune că nu există nicio taină în comunitățile heterodoxe (vezi *infra*). Sau practica Bisericilor locale, care, în anumite epoci, au practicat rebotezarea catolicilor și protestanților care veneau la credința ortodoxă.

[32] Această idee transpare mai ales din explicațiile care se dau de către unii participanți la sinod în justificarea poziției avute.

[33] Sfântul Nicolae Velimirovici, *Dicționarul vieții veșnice*, Editura Egumenița, Galați, 2014, p. 136.

[34] Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, p. 199.

[35] *Ibidem*, p. 199.

[36] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, EIBMBOR, București, 2012, p. 100.

[37] *Pidalion*, ed. cit., p. 179.

[38] Este de notorietate încercarea Bisericilor Ortodoxe de a aduce la Ortodoxie anglicanismul și unele comunități monofizite, încercare eșuată după cel de-al doilea război mondial.

[39] Nu face obiectul acestui studiu disputa interconfesională, dar argumente în favoarea caracterului eretic al acestor învățături există din abundență.

[40] Fotie al Constantinopolului, *op. cit.*, p. 89.

[41] *Ibidem*, p. 97.

[42] Ibidem, pp. 526-529, notele 12-17.

[43]

<https://graiulortodox.wordpress.com/2012/02/07/96-sinodul-viii-condamna-ereziile-papiste/>.

[44] Sfânta Mănăstire Paraklitu, *Despre cum s-a făcut papa pe sine dumnezeu și împărat*, Schitu Lacu, Sfântul Munte Athos, 2010, p. 23.

[45]

<http://manastirea.petru-voda.ro/2014/03/12/hotararile-dogmatice-ale-sfintelor-sinoad-ecumenice/>.

[46] *Ibidem*.

[47] *Ibidem*.

[48] ftp://ftp.logos.md/Biblioteca/_Colectie_RO/Sinodiconul%20ortodoxiei.pdf.

[49] Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, *Erminia dumnezeiescului simbol al credinței ortodoxe*, EIMBOR, București, 2010, p. 93.

[50] Sfântul Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii*, EIMBOR, București, 2013, pp. 45-47.

[51] Spre deosebire de romano-catolicism, care a făcut nenumărate încercări de a-i aduce pe ortodocși sub ascultarea Romei, inclusiv prin diferite sinoade unioniste, Ortodoxia, conștientă de deplinătatea sa și de faptul că reprezintă Biserica una, sfântă, sobornicească și apostolească, și-a făcut datoria față de propovăduire a adevărului în rândul comunităților eretice prin acordarea de răspunsuri ortodoxe la întrebări dogmatice venite mai ales din partea comunităților protestante medievale și prin reprimirea la dreapta credință a celor ce se pocăiau.

[52] Biserica Ortodoxă fiind adevărata și unica Biserică creștină, unitatea exterioară a creștinilor este intactă în interiorul acesteia, nu trebuie căutată în afara ei, ceilalți, aflați *extra muros Ecclesiae*, pot participa la ea prin convertire sau întoarcere în comunitatea ortodoxă.

[53] Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Sfintei Liturghii*, EIMBOR, București,

1997, p. 33.

[54] Sfântul Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, *op. cit.*, p. 93.

[55] Sfântul Ciprian al Cartaginei, *op. cit.*, pp. 53-54.

[56] Comentariul Sfântului Iustin Popovici la acest canon: "Porunca aceasta este limpede chiar și pentru o conștiință de țânțar. Oare nu?" (Sfântul Iustin Popovici, *Biserica Ortodoxă și ecumenismul*, Fundația Iustin Pârvu, 2012, p. 193).

[57] Sfântul Iustin Popovici, *op. cit.*, p. 194.

[58] *Pidalion*, p. 182.

[59] *Molitfelnic*, București, 1834, reeditat ca *Evhologhiu*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1896, pp. 550-552.

[60] *Molitfelnic*, ed. cit., pp. 542-543.

[61] *Molitfelnic*, ed. cit., p. 555.

[62] *Primirea la Ortodoxie a celor de alte credințe*, EIBMBOR, București, 2014, p. 3.

[63] *Primirea...*, p. 12.

[64] Sfântul Iustin Popovici, *op. cit.*, p. 188.

[65] *Ibidem*, p. 190.

[66] <http://www.apologeticum.ro/2016/06/mitropolitul-serafim-de-pireu-zece-constatari-dureroase-despre-sinodul-panortodox/>.

[67] *Pidalion*, ed. cit., p. 173.

[68] *Ibidem*, p. 192.

[69] *Ibidem*, p. 202.

[70] *Ibidem*, p. 236.

[71] Sfântul Iustin Popovici, *op. cit.*, p. 191.

[72] Despre “elementele comune ale credinței” sfântul Iustin Popovici spune: “potrivit cu cugetul Bisericii sobornicești al lui Hristos și cu întreaga Predanie ortodoxă, Biserica nu îngăduie existența altor Taine în afara ei, nici nu le socotește Taine, până la venirea prin pocăință din «biserica» eretică, adică dintr-o biserică mincinoasă, în Biserica ortodoxă a lui Iisus Hristos” (*op. cit.*, p. 193).

[73] În luarea acestei decizii nu pare a avea vreo relevanță faptul că după decenii întregi de dialoguri ecumeniste nu s-a produs niciun efect misionar la nivelul receptării Ortodoxiei de către neortodocși, sesizându-se în schimb un puternic curent de depărtare de rădăcinile ortodoxe din partea unora dintre teologii ortodocși.

[7 4]

<https://dogmaticaempirica.wordpress.com/2016/03/21/rolul-mirenilor-la-sinoade-problema-receptarii-deciziilor-sinoadelor-sinoadele-ecumenice-si-chestiunea-sinodului-panortodox-anuntat-pentru-acest-an-raport-prezentat-de-catre-teologul-roman-maria/>.

[75] *Ibidem*.

[76] Nikos A. Matsoukas, *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, Editura Bizantină, București, 2006, p. 331.

[77] *Ibidem*, p. 331.

[78]<http://www.cuvantul-ortodox.ro/2009/10/21/marturisirea-parintelui-staniloae-ecumenismul-este-produsul-masoneriei-si-este-pan-erezie-nu-exista-biserici-surori/>.

[79]<https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2016/07/25/dimitrios-tselenghidis-scurta-evaluare-a-sfantului-si-marelui-sinod/>.

[80] *Ibidem*.

[8 1]

<http://basilica.ro/sfantul-si-marele-sinod-misiunea-bisericii-in-lumea-contemporana-document-final/>.

[82] Despre fenomenul descreștinării, realizat sub steagul egalității, libertății și fraternității în Franța, vezi http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/lupta-revolu-ia-francez-i-biseri

c-fenomenul-decre-tin-rii.

[83] Sfântul Nicolae Velimirovici, *op. cit.*, p. 141.

[84]<http://anp.gov.ro/documents/10180/1863054/LexUriServ.pdf/3925bd4c-b834-4719-801c-0789b45dc392>.

[85]<http://www.mediafax.ro/social/noua-constitutie-comisia-a-adoptat-un-amendament-privind-interzicerea-discriminarii-in-orice-situatie-10978005>.

[8 6]

<http://www.apd.ro/wp-content/uploads/2015/03/Raport-Forumul-Constitutional-2015.pdf>.

[87]<http://www.culturavietii.ro/2014/03/10/teoria-genului-intentii-generoase-efecte-secundare-dezastruoase/>.

[8 8]

<http://basilica.ro/sfantul-si-marele-sinod-misiunea-bisericii-in-lumea-contemporana-document-final/>.

[89]<http://www.jurnal.md/ro/international/2016/3/22/patriarhul-rus-sustine-ca-drepturile-omului-sunt-erezia-modernitatii/>.

[9 0]

<http://arhiepiscopiabzvn.ro/mesajul-sfantului-si-marelui-sinod-al-bisericii-ortodoxe.html>.

[91] *Global Peace and the Rise of the Antichrist*, Eugene Oreg.: Harvest House Publishers, 1990, pp. 165-166.

[92] Manuel Vasquez, *Pericolul ascuns*, Casa de Editură Viață și Sănătate, București, 2000, p. 125.

[93] *Ibidem*, p. 126.

[94] Lothar Gassmann, *New Age, Noua Eră*, Editura Stephanus, București, 1996, p. 19.

[95] *Ibidem*, p. 19.

[96] Bruno Würz, New Age, Timișoara, 1994, p. 141.

[97] *Ibidem*, p. 148.

[98] <http://www.worldlii.org/int/other/UNGARsn/2009/12.pdf>.

[99]

<http://embassyofbolivia.dk/index.php/en/derechos-de-la-madre-tierra-y-armonia-con-la-naturaleza-2>.

[100]

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/63/PV.80&referer=/english/&Lang=S.

[101] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, I. Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Editura Evanghelismos, București, 2003, p. 344.